

אשיחה בהקדו

פְּרִשֶׁת נְשִׂיא

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

גְּדְרֵי עֲרֵבוֹת בַּמִּצְוֹת

בהלכה

בְּשֵׁלוֹב פְּנִינִים נִפְלְאִים מִפִּי
הָאֲדָמוֹ"ר רַבֵּי דָוִד אַבִּיחָצִירָא שְׁלִיט"א
בְּמַעֲלַת הַצְּדִיקִים וְדַרְגַּת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים

אשיחה בהלכה בהקדש

בהלכה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחוקיך (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה
במייל toraoren@gmail.com

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

- ג גְּדָרֵי עֲרֻבוֹת בְּמִצְוֹת
- ג עֲרֻבוֹת הַבָּנִים עַל קִבְלַת הַתּוֹרָה
- ד מְקוֹר חַיִּיב 'עֲרֻבוֹת' וּמְהוּתוֹ
- ה עֲרֻבוֹת - בְּנָשִׁים
- ה דַּעַת הַגָּאוֹן 'נוֹדַע בִּיהוּדָה' זצ"ל
- ה דַּעַת הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֵר זצ"ל
- ו חֲדוּשׁוֹ לַהֲלָכָה שֶׁל בַּעַל הַצֶּלַח
- ז יְסוֹד וְשֵׁרֶשׁ מַחֲלַקַת הָאֲחֵרוּנִים
- ז מִסְקֶנֶת הַהֲלָכָה
- ט עֲרֻבוֹת - בְּמִצְוֹת דְּרַבָּנָן
- י עֲרֻבוֹת - בְּשִׂכַח לְסִפּוֹר סְפִירַת הָעֶמֶר
- י מִשָּׂא וּמִתָּן בְּדִין הַנִּל
- יב עֲרֻבוֹת - בְּבִרְכוֹת הַנְּהַיָּנוּ
- יג עֲרֻבוֹת - בְּבִרְכַת 'שְׁהַחֲיֵנוּ'
- יד עֲרֻבוֹת - בְּקִטְנִים
- יד עֲרֻבוֹת - בְּגֵרִים
- טו דְּבָרֵי חֲזוֹק וְהַתְּעוֹרְרוֹת לְפָרֶשֶׁת נִשָּׂא
- טו 'בְּנֵי מְרָר' - גְּבוּהָהּ מִמְעַלְתָּם מִמְעַלְתָּם אֲבוֹתָם
- טו מִמְעַלְתוֹ שֶׁל דּוֹר 'עֲקֵבְתָא דְּמִשִּׁחָא'
- טז 'לְבֵית אֲבוֹתָם' - הַתְּבוֹנָנוֹת בְּדַרְכֵי אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
- יז פְּנִינִים נִפְלְאִים מִפִּי הָאֲדָמוּ"ר רַבִּי דָּוִד אַבִּיחַצִּירָא שְׁלִיט"א
- יז בְּמִעַלְתַּת הַצְּדִיקִים וְדַרְגַת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
- יז עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט - מִשָּׂה רַבָּנוּ
- יז הַמְצָוָה - מַעֲנִיקָה חַיּוֹת לְדַבֵּק בְּבוֹרָא
- יח 'נִפְשֵׁי יִצְאָה בְּדַבְרוֹ'
- יט גְּדוּלִים מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צְדִיקִים
- יט 'צְדִיק מוֹשֵׁל'
- כא אֲהַבַת חֶסֶד - אֲהָרֹן הַכֹּהֵן
- כא הַצָּנַע לְכַת - מְרִים הַנְּבִיאָה

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שְׁעוֹר לְפָרֶשֶׁת נֹשָׂא

גְּדְרֵי עֲרָבוֹת בַּמִּצְוֹת

(מלאכי א) 'וְאֵת עֲשׂוֹ שְׁנֵאתִי, יַעֲקֹב שְׁאָמַר (ישעיה מ) 'נִסְתַּרְהָ דְרָכֵי מֵה', אֲלֵא הִבִּיאוּ לִי עֲרָבִים טוֹבִים וְאֲנִי נֹתְנָה לָכֶם, אָמְרוּ לְפָנָיו: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, נְבִיאֵינוּ עֲרַבִין לָנוּ, אָמַר לָהֶם: יֵשׁ לִי עֲלֵיהֶם שְׁנֵאָמַר (ירמיה ב) 'וְהִרְעִים פִּשְׁעוֹ בִּי וְכָתִיב (חזקאל ג) 'כִּשְׁעֵלִים בְּחֲרֻבוֹת נְבִיאִיךָ יִשְׂרָאֵל הָיוּ, אֲלֵא הִבִּיאוּ לִי עֲרָבִים טוֹבִים וְאֲתַנְּנָה לָכֶם. אָמְרוּ: הֲרֵי בְּנֵינוּ עוֹרְבִים אוֹתָנוּ, אָמַר הַקַּב"ה: הֲאֵל וְדַאי עֲרָבִים טוֹבִים עַל יְדֵיהֶם אֲתַנְּנָה לָכֶם, הֲדָא הוּא דְכָתִיב (תהלים ח) 'מִפִּי עוֹלָלִים וְיִנְקִים יִסְדַּת עֵז, וְאִין עֵז אֲלֵא תוֹרָה, שְׁנֵאָמַר (תהלים כט) 'ה' עֵז לְעַמּוֹ יִתֵּן'.

בְּשַׁעָה שֶׁהִלֹּה נִתְבַּע וְאִין לוֹ לְשִׁלָּם, מִי נִתְפַּשֵׁ? לֹא הָעֲרָבִים?! הֲוֵי מַה שְׁנֵאָמַר (הושע ד) 'וְתִשְׁכַּח תּוֹרַת אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁכַח בְּנִיךָ גַם אֲנִי, אָמַר רַב אַחָא: 'גַּם אֲנִי - כְּבִיכּוֹל אָף אֲנִי בְּשִׁכְחָה, מִי יֹאמַר בְּתוֹרָה לְפָנָי בְּרָכּוֹ אֵת ה' הַמְבַרְךָ, לֹא הַיּוֹנְקִים? הוּא מִרְפִּיּוֹן הַתּוֹרָה שְׁבָכְכֶם נִתְפַּשׂוּ בְּנִיכֶם, שְׁנֵאָמַר (ירמיה ב) 'לִשְׂוֹא הַכִּיתִי אֵת בְּנִיכֶם, כְּבִיכּוֹל גַּם אֲנִי בְּשִׁכְחָה, מִי יֹאמַר בְּרָכּוֹ אֵת ה' הַמְבַרְךָ לְפָנָי, לְפִיכֹף צָרִיךְ אָדָם לְהַכְנִיס בְּנוֹ לְתוֹרָה וּלְחַנּוּכָה בְּלִמּוּד שִׂיאִרֶיךָ יָמִים בְּעוֹלָם, שְׁנֵאָמַר 'כִּי בִי יָרְבוּ יְמֶיךָ'."

מִדְּבַרֵי הַמְדַרְשׁ שֶׁהִבְאֵנוּ לְעִיל, אָנוּ לְמַדִּים שְׁבַשְׁעָה שְׁנֵתָן הַקַּב"ה לְיִשְׂרָאֵל אֵת הַתּוֹרָה - דָּרַשׁ מֵאֲתָנוּ עֲרָבִים עַל קִיּוּמָהּ, וְרַק לְאַחַר שֶׁהִעֲמַדְנוּ אֵת עוֹלְלֵינוּ וְטַפְנוּ בְּתוֹר עֲרָבִים, נָחָה דַעְתּוֹ דַּעְתּוֹ עֲלֵינוּ וְיָהִיב לָן אוֹרֵיתָא.

בְּסִיעָתָא דְשִׁמְיָא, נִמְצְאִים אָנוּ לְאַחַר חַג הַשְּׁבוּעוֹת - חַג מִתְּנַת תּוֹרָה, וּבִדְאֵי הַהִשְׁפָּעוֹת הַרוּחָנִיּוֹת שֶׁסִּפְגְּנוּ בְּמַהֲלַךְ הַחַג - עֲדִין מְהֻדְדוֹת בְּלִבָּבוֹת, וְקוֹרְאוֹת לָנוּ 'לְהִסְתַּעַר' עַל הַתּוֹרָה וּלְלַמְּדָהּ בְּמִשְׁנֵה תַקְוָה, לְהִיּוֹת מוֹסִיפִים וְהוֹלְכִים בְּשִׁקִּידָתָהּ וְעִמְלָהּ, שְׁכֹן הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה הִיא נִשְׁמַת אִפְנוּ, נֵר לְרַגְלָנוּ וְאוֹר לְנִתְיָבְתָנוּ.

עֲרָבוֹת הַבְּנִים עַל קַבְלַת הַתּוֹרָה

אֵיתָא בְּמִדְרָשׁ (שהש"ר פ"א): "מְשִׁכְנֵי אַחֲרֵיךְ נִרוּצָה, אָמַר רַבִּי מֵאִיר: בְּשַׁעָה שֶׁעֲמַדוּ יִשְׂרָאֵל לְפָנָי הֵרַסִי לְקַבְלַת הַתּוֹרָה, אָמַר לָהֶם הַקַּב"ה: אֲלַעֲיָקִי (שְׁבוּעָה א) אֲנִי נֹתְנָה לָכֶם אֵת הַתּוֹרָה, אֲלֵא הִבִּיאוּ לִי עֲרָבִים טוֹבִים שֶׁתִּשְׁמְרוּהָ וְאֲנִי נֹתְנָה לָכֶם, אָמְרוּ לְפָנָיו: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲבוֹתֵינוּ עֲרָבִים לָנוּ, אָמַר לָהֶם: אֲבוֹתֵיכֶם צָרִיכִין עֲרָבִים, לְמַה הַדְּבָר דּוֹמָה? לְאַחַד שֶׁהִלֹּךְ לְלוֹזֹת מִן הַמְּלֹךְ, אָמַר לוֹ: הֲבֵא לִי עֲרָב וְאֲנִי מְלֹךְ אוֹתָךְ, הִלֵּךְ וְהִבִּיא לוֹ עֲרָב אַחַד. אָמַר לוֹ: עֲרַבְךָ צָרִיךְ עֲרָב, הִלֵּךְ וְהִבִּיא לוֹ עֲרָב שְׁנִי, וְאָמַר לוֹ עֲרַבְךָ צָרִיךְ עֲרָב, כִּיּוֹן שֶׁהִבִּיא לוֹ עֲרָב שְׁלִישִׁי, אָמַר: תִּדַע כִּי מִפְּנֵי זֶה אֲנִי מְלֹךְ לָךְ.

כִּי בְּשַׁעָה שֶׁעֲמַדוּ יִשְׂרָאֵל לְקַבְלַת הַתּוֹרָה, אָמַר לָהֶם אֲנִי נֹתְנָה לָכֶם תּוֹרָתִי, הִבִּיאוּ לִי עֲרָבִים טוֹבִים שֶׁתִּשְׁמְרוּהָ וְאֲתַנְּנָה לָכֶם. אָמְרוּ: אֲבוֹתֵינוּ עוֹרְבִים אוֹתָנוּ, אָמַר לָהֶם הַקַּב"ה: אֲבוֹתֵיכֶם יֵשׁ לִי עֲלֵיהֶם, אֲבָרָהֶם יֵשׁ לִי עֲלֵיו שְׁאָמַר (בְּרַאשִׁית טו) 'בְּמַה אֲדַע', יִצְחָק יֵשׁ לִי עֲלֵיו שֶׁהָיָה אוֹהֵב לְעֲשׂוֹ וְאֲנִי שְׁנֵאָמַר

א. וְיֵשׁ מִפְּרָשִׁים אֲלַעֲיָקִי - בְּחֻמֵּי (בְּלִשׁוֹן עֵז), וְיֵשׁ לְקִרְאָה אֵת הַמִּשְׁפָּט בְּלִשׁוֹן תְּמִיּהָ, אֲלַעֲיָקִי אֲנִי נֹתְנָה לָכֶם אֵת הַתּוֹרָה?! וְכִי בְּחֻמֵּי אֲנִי נֹתְנָה לָכֶם אֵת הַתּוֹרָה?! אֲלֵא הִבִּיאוּ לִי עֲרָבִים וְכוּ'. עַי' הָעֲרוּךְ הַשְּׁלָמִים עֲרַב אֲלַעֲיָקִי.

וּכְבָר תִּמְהוּ בְּסִפְרֵי הַמַּחֲשָׁבָה וְהַהֲגִינֵן הַיְהוּדִי:
לְכַאוּרָה אִף עַל הַבְּנִים נִתֵּן לֹמֵר 'עֲרָבָךְ -
עֲרָבָא צְרִיף?', וּמִי עָרַב שְׂבָמֶשֶׁף הַשָּׁנִים לֹא
יִנְשְׁבוּ רוּחוֹת זְרוֹת אֲשֶׁר יִסִּיתוּ אֶת הַבְּנִים
מִדְרָף הַתּוֹרָה, כִּי־צַד נִתֵּן לֹמֵר בְּכֶזֶה בְּטַחֲוֹן
שֶׁהַבְּנִים יִהְיוּ עֲרָבִים לָנוּ?

אֲלֹא הַבְּאוּר בְּזֶה פְּשׁוּט: עֲלִינוּ מוּטָל 'לְהַעֲמִיד'
אֶת הָעֲרָבִים, בְּאֵם יוֹנְקֵי הַשְּׂדִים יִינְקוּ אֶת
הָאֻמוּנָה יַחַד עִם חֵלֶב אִמָּם, כְּבָר מִקְטָנוֹת
נִגְדַל אוֹתָם עַל בְּרַכֵּי הַקְּדוּשָׁה, עוֹד בְּהִיוֹתָם
בְּעִרְסָה נִחְדָּיר בָּהֶם מְסָרִים שֶׁל אֲהַבַת תּוֹרָה
וְיִרְאַת שָׁמַיִם - מְבֻטָּחִים אָנוּ שֶׁכָּל רוּחוֹת
שֶׁבְּעוֹלָם לֹא יוּכְלוּ לְהַזִּיז אוֹתָם מֵאֻמוּנָתָם,
זוֹ הַהֲתַחֲיבוּת שֶׁלָּנוּ כְּלַפֵּי הַקַּב"ה - לְהַעֲמִיד
אֶת הָעֲרָבִים, וְלְהַחְדִּיר בְּדוֹר הָעֵתִיד אֶת
הָאֻמוּנָה עוֹד מִיְּנֻקוֹת, וְכֹךְ - אִף כִּי יִזְקִינוּ
לֹא יִסּוּרוּ מִמֶּנָּה.

נִכְרַתוּ עָלֶיהָ אֲרַבְעִים וּשְׁמוֹנֶה בְּרִיתוֹת. ר'
שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ כֹּפֵר עָכּוּ אָמַר מִשׁוֹם
רַבִּי שְׁמַעוֹן: אִין לָךְ מִצְוָה וּמִצְוָה שְׂכַתּוּבָה
בַּתּוֹרָה, שְׁלֹא נִכְרַתוּ עָלֶיהָ אֲרַבְעִים וּשְׁמוֹנֶה
בְּרִיתוֹת שֶׁל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
וּחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּחֲמִשִּׁים. אָמַר רַבִּי: לְדַבְּרֵי רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ כֹּפֵר עָכּוּ, שְׁאָמַר מִשׁוֹם
רַבִּי שְׁמַעוֹן: אִין לָךְ כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁבַּתּוֹרָה,
שְׁלֹא נִכְרַתוּ עָלֶיהָ אֲרַבְעִים וּשְׁמוֹנֶה בְּרִיתוֹת
שֶׁל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּחֲמֵשׁ
מֵאוֹת וּחֲמִשִּׁים, נִמְצָא לְכָל אֶחָד וְאֶחָד
מִיִּשְׂרָאֵל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
וּחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּחֲמִשִּׁים. מֵאִי בִּינְיָהוּ? אָמַר רַב
מִשְׁרֵשִׁיא: עֲרָבָא וְעֲרָבָא דְעֲרָבָא אִיכָא
בִּינְיָהוּ.

וּפְרַשׁ רַש"י מַחֲלַקֵת רַבִּי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
יְהוּדָה בְּ'עֲרָבָא וְעֲרָבָא דְעֲרָבָא': אִם נַעֲשֶׂה
כָּל אֶחָד עָרַב עַל עֲרַבּוֹתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ אוֹ לֹא,
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה סָבַר לֹא נַעֲשֶׂה כָּל
אֶחָד עָרַב עַל חֲבֵרוֹ, אֲלֹא שִׁישְׁמְרוּ אֶת הַמִּצְוֹת,
נִמְצָא כָּל אֶחָד וְאֶחָד עָרַב עַל מ"ח בְּרִיתוֹת
שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אֲבָל לֹא נַעֲשֶׂה כָּל אֶחָד
וְאֶחָד עָרַב עַל עֲרַבּוֹת שֶׁל חֲבֵרוֹ, אֲלֹא עַל
חוּבָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְאֵתָא רַבִּי לְמִימַר לְדַבְּרֵי
ר' שְׁמַעוֹן שֶׁבָּא לְמִנּוֹת אֶת בְּרִיתוֹת הָעֲרַבּוֹת,
יֵשׁ לוֹ לְמִנּוֹת אֲרַבְעִים וּשְׁמוֹנֶה בְּרִיתוֹת שֶׁל
שְׁשִׁים רְבוּא לְכָל אֶחָד, וּבְכָל אֶחָד הָאֱלֹהִים יֵשׁ
שְׁשִׁים רְבוּא שֶׁכֻּלָּם נִתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה עַל
חוּבוֹתָם וְעַל עֲרַבּוֹתָם, נִמְצָא כָּל אֶחָד מִקְּבָל
עָלָיו עֲרַבּוֹת שֶׁל שְׁשִׁים רְבוּא בְּשִׁבִיל חוּבוֹת
שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְכָל אֶחָד מִשְׁשִׁים רְבוּא הִלְלוּ קָבַל
עָלָיו בְּרִיתוֹת שְׁשִׁים רְבוּא בְּשִׁבִיל עֲרַבּוֹת
שֶׁנִּתְעַרְבוּ אֶחָיו עַל חֲבֵרֵיהֶם, וְזֶה קָבַל עָלָיו
אִף עֲרַבּוֹת שֶׁל עֲרָבִים.

עַל כָּל פְּנִים לְמַדְנֵנו שֶׁכָּל אֶדָם מִיִּשְׂרָאֵל עָרַב
עִבּוֹר חֲבֵרָיו עַל קִיּוֹם הַמִּצְוֹת, וְכֵן מְצִינוּ
בְּטוֹי זֶה לְעִנְיָן שֶׁהָאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נֶעְנֵשׁ בְּעוֹוֹן
חֲבֵרָיו, וּכְדַבְּרֵי הַגְּמָרָא בְּסִנְהֶדְרִין (כז, ב):
"וְכִשְׁלוּ אִישׁ בְּאֶחָיו - אִישׁ בְּעוֹן אֶחָיו, מִלְּמַד

לְאַחַר הַקְּדָמָה זֶה, נִפְנָה לְעֵסֶק בְּ'עֲרַבּוֹת' מְסוּג
אַחַר, דִּין עֲרַבּוֹת בְּמוּבְנֵנו הַהֲלֵכְתִי - "עֲרַבּוֹת
בַּמִּצְוֹת" פְּרוּשׁוֹ, שְׁאָדָם עָרַב בְּעַד חֲבֵרוֹ
שִׁיקִים מִצְוֹת כְּמוֹ שֶׁחֵיב לְקִיּוֹם בְּעִצְמוֹ, וְלָכֵן
יְכוּל לְהוֹצִיא אֶת חֲבֵרוֹ יְדֵי חוּבָה בַּמִּצְוֹת
אֲפִלוּ אִם כְּבָר קִיּוֹם אֶת הַמִּצְוָה בְּעִצְמוֹ וּכְבָר
אִינוּ חֵיב בָּהּ בְּפִעֵל, כְּדַבְּרֵי הַגְּמָרָא בְּמַסְכַּת
רֹאשׁ הַשָּׁנָה (כט, א): "תְּנִי אֲהַבָּה בְּרִיהַ דְּרַבִּי
זִירָא: כָּל הַבְּרָכוֹת כְּלָן, אִף עַל פִּי שִׁיְצָא -
מוֹצִיא". וּפְרַשׁ רַש"י: "שֶׁהָרִי כָּל יִשְׂרָאֵל עֲרָבִים
זֶה בְּזֶה בַּמִּצְוֹת".

מְקוֹר חֵיּוֹב 'עֲרַבּוֹת' וּמַהוֹתוֹ

מְקוֹר חֵיּוֹב הָעֲרַבּוֹת - מְבֹאָר בַּגְּמָרָא (סוּטָה
לז, ב): "רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמֵר: כְּלָלוֹת נֶאֱמָרוּ
בְּסִינֵי וּפְרָטוֹת בְּאֵהֶל מוֹעֵד; ר' עֲקִיבָא אוֹמֵר:
כְּלָלוֹת וּפְרָטוֹת נֶאֱמָרוּ בְּסִינֵי, וְנִשְׁנוּ בְּאֵהֶל
מוֹעֵד, וְנִשְׁתַּלְּשׁוּ בְּעֲרַבּוֹת מוֹאָב, וְאִין לָךְ כָּל
דְּבַר מִצְוָה וּמִצְוָה שְׂכַתּוּבָה בַּתּוֹרָה, שְׁלֹא

שְׁכָלוּ עֲרָבִים זֶה בְּזֶה", וְכִלְשׁוֹן הַבְּטוּי הַרוּחוֹ:
 "כָּל יִשְׂרָאֵל עֲרָבִים זֶה בְּזֶה".

עֲרֻבוֹת - בְּנָשִׁים

אֵיתָא בְּגִמְרָא (בְּרֻכּוֹת כ, ב) סִפְקוּ שֶׁל רַבִּינָא:
 "נָשִׁים בְּבִרְכַת הַמְּזוֹן דְּאוֹרֵיתָא אוּ דְרַבְנָן,
 לְמַאי נִפְקָא מִינָהּ, לְאַפּוֹקֵי רַבִּים יְדֵי חוּבְתָן.
 אִי אִמְרַת דְּאוֹרֵיתָא, אֲתֵי דְאוֹרֵיתָא וּמְפִיק
 דְּאוֹרֵיתָא. וְאִי אִמְרַת דְּרַבְנָן - הוּי שְׂאִינוּ
 מְחִיב בְּדָבָר, וְכֹל שְׂאִינוּ מְחִיב בְּדָבָר, אִינוּ
 מוֹצִיא אֶת הַרְבִּים יְדֵי חוּבְתָן". וּמְבַאֵר שֶׁהָאִשָּׁה
 הַחֲכִיבַת בְּבִרְכַת הַמְּזוֹן מְדַרְבְּנָן וּפְטוּרָה
 מֵהַתּוֹרָה, אִינָה מוֹצִיאָה אִישׁ הַחֲכִיב בְּבִרְכָה
 מֵהַתּוֹרָה.

וְהַקְשָׁה הָרִאשׁוֹנָה (פ"ג ס"י יג) מֵאִי שְׂנָא דִּין זֶה
 מִדִּין הַמְּבַאֵר בְּסוּגֵי דְבִרְכּוֹת (כ, ב) שֶׁהָאוֹכֵל
 שְׁעוֹר כְּזֵית שְׁחִיבוּ בְּבִרְכַת הַמְּזוֹן מְדַרְבְּנָן,
 רְשָׁאֵי לְהוֹצִיא יְדֵי חוּבָה אֶת חֲבֵרוֹ שְׂאֵכֵל
 כְּדֵי שְׂבִיעָה שְׁחִיבוּ בְּבִרְכָה מֵהַתּוֹרָה. וְתַרְץ
 הָרִאשׁוֹנָה: "דְּלֹא דְמִי, דְּאִישׁ אֵף עַל גַּב שְׂלֵא
 אֲכָל כְּלוּם - דִּין הוּא שְׂיִפְטֹר אֶת אַחֲרִים,
 דְּכָל יִשְׂרָאֵל עֲרָבִים זֶה בְּזֶה, אֲלֵא מְדַרְבְּנָן
 אָמְרוּ שְׂלֵא יְבָרְכוּ בְּרַכַת הַנְּהַנִּין בְּלֹא הַנָּאָה,
 לְפִיכָף כְּשֶׁאֲכָל כְּזֵית אֵע"פ שְׂאִינוּ נִתְחַיֵּב אֲלֵא
 מְדַרְבְּנָן מוֹצִיא אֶת אַחֲרִים שְׂאֵכֵלוּ כְּדֵי
 שְׂבִיעָה, שְׂעָרְב הוּא בְּעִבּוּרָם וְעֲלִיו הוּא
 לְהַצִּילָן מִן הָעוּוֹן וְלִפְטֹר אוֹתָן מִן הַמִּצְוֹת.
 אֲבָל אִשָּׁה אִינָה בְּכֹלֵל הָעֲרֻבוֹת, לְכָף אִינָה
 מוֹצִיאָה אֲלֵא מִי שְׁחִיבוּ מְדַרְבְּנָן".

דַּעַת הַגָּאוֹן 'נוֹדַע בֵּיהוּדָה' זצ"ל

וְהֵנָּה, בְּהִבְנַת דְּבָרֵי הָרִאשׁוֹנָה שֶׁנֶּחֱלְקוּ הַגָּאוֹן רַבִּי
 יְחִזְקִיאֵל לְגִדָּא זצ"ל, בְּחִבּוּרוֹ 'דְּגוּל מְרַבְּבָה'
 (או"ח רע"א), וְרַבִּי עֲקִיבָא אִיגְר זצ"ל. ה'דְּגוּל
 מְרַבְּבָה' הֵבִין שֶׁהִתְחַדַּשׁ בְּדָבָרֵי הָרִאשׁוֹנָה שֶׁיְסוּד
 כְּלָלִי שְׂנָשִׁים לֹא כְּלוּלוֹת בְּדִין עֲרֻבוֹת, וְלֹא

נֶאֱמְרוּ לְגַבִּיהוֹן דְּבָרֵי הַגְּמָרָא 'אֵף עַל פִּי שְׂיָצָא
 מוֹצִיא'. מִמִּילָא אֲלוֹ אִשָּׁה הֵיְתָה חֲכִיבַת בְּבִרְכַת
 הַמְּזוֹן מְדַאֹרֵיתָא, אֲזִי בְּגוֹנָא שְׂאֵכֵלָה וְהִיא
 מְחִיבַת - יְכוּלָה לְהוֹצִיא אַחֲרִים גַּם לוּלֵי דִין
 עֲרֻבוֹת, אֲבָל אִם מְחִיבַת מְדַרְבְּנָן - אִינָה
 יְכוּלָה לְהוֹצִיא, מֵה שְׂאִין כֹּן אִישׁ שְׂמֻכְנָס
 בְּדִין עֲרֻבוֹת, גַּם אִם חֲכִיב מְדַרְבְּנָן (שְׂאֵכֵל רַק
 כְּזֵית), יְכוּל לְהוֹצִיא אַחֲרִים בְּכָדֵי שְׂבִיעָה.

וּלְפִי זֶה עֲלָה וְנִסְתַּפֵּק (שם) אִם נֹאמֵר שֶׁרַק
 נָשִׁים אִינָן בְּדִין עֲרֻבוֹת לְהוֹצִיא יְדֵי חוּבָה,
 אֲף אֲנָשִׁים כְּלוּלִים בְּדִין עֲרֻבוֹת בִּיחַס לְנָשִׁים,
 וְגַם אִם יָצְאוּ (אוּ שְׂאִינָם מְחִיבִים) רְשָׁאִים
 לְהוֹצִיא אוֹתָן יְדֵי חוּבָה, אוּ שְׂנֹאמֵר דְּכֹשֶׁם
 שְׂנָשִׁים אִינָן בְּדִין עֲרֻבוֹת, גַּם לֹא נִתְחַדַּשׁ
 דִּין עֲרֻבוֹת כְּלַפִּיהוֹן. וְנִשְׂאָר בְּצָרִיר עֵיוֹן. וְנִפְקָא
 מִינָהּ, לְאָדָם שֶׁהִתְפַּלֵּל עֲרֻבִית, מִמִּילָא חִיּוּבוֹ
 בְּקִדּוּשׁ מְדַרְבְּנָן, שְׂמַעְתָּה יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִם
 יְכוּל לְהוֹצִיא אִשָּׁה בְּקִדּוּשׁ כְּשֶׁלֵּא הִתְפַּלְּלָה
 עֲרֻבִית, דְּאִזְ חִיּוּבָה מְדַאֹרֵיתָא.

דַּעַת הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אִיגְר זצ"ל

וּבְהִגָּהוֹת רַבִּי עֲקִיבָא אִיגְר שָׁם (וכו בשו"ת
 רעק"א ס"ז) מֵרֵאשׁ מְקַדָּם פְּשֻׁט סִפְקוֹ שֶׁל
 הַגָּאוֹן, דְּוֹדַאי הָאִישׁ מְחִיב בְּעֲרֻבוֹת הָאִשָּׁה,
 מִגְּמָרָא מְפָרְשֵׁת (בְּרֻכּוֹת מח, א), וְכָף מְסַפֵּר:

יְנָאֵי הַמֶּלֶךְ וְרַעֲיָתוֹ (שְׁלוּמִצִּיּוֹן) הַמֶּלֶכָה אֲכָלוּ
 פַת יָחַד, וְלֹאֲחַר שֶׁהָרַג יְנָאֵי אֶת כָּל הַחֲכָמִים
 (עֲקֵב רְצוֹנָם לְפָסְלוֹ מֵהַכְּהוֹנָה) - לֹא נוֹתֵר
 מִי אֲשֶׁר יוֹצִיאָם בְּבִרְכַת הַמְּזוֹן. אָמַר יְנָאֵי
 לְאִשְׁתּוֹ: מִי יָבִיא לָנוּ חֶכֶם שְׂיִוְצִיאָנוּ בְּבִרְכָה?
 אָמְרָה לוֹ: הַשֶּׁבַע לִי שְׂאֵם אָבִיא לְפָנֶיךָ חֶכֶם
 לֹא תִצְעֵר אוֹתוֹ, נִשְׂבַּע לָהּ. שְׁלַחָה לְקִרְאָה
 לְשִׁמְעוֹן בֶּן שִׁטְח אַחִיָּה, שֶׁהִחְבִּיאָתוֹ מִפְּנֵי
 יְנָאֵי. וְהוֹשִׁיבוֹ אוֹתוֹ בִּינֵיהֶם.

אָמַר יְנָאֵי לְרַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן שִׁטְח: רֵאֵה אִיזָה
 כְּבוֹד אֲנִי נוֹתֵן לָךְ, אוּלָם שְׂמַעוֹן בֶּן שִׁטְח

ב. שֶׁכֵּן לֹא יְכוּלוֹת לֹמַר "עַל הָאֲרֵץ", הֵיחַת וְהָאֲרֵץ לֹא נִתְּנָה לְנָשִׁים (רש"י) אוּ בְּגִלְל שְׂנָשִׁים אִינָן יְכוּלוֹת לְהַזְכִּיר "בְּרִית"
 וְ"תּוֹרָה", שְׂאִינָן מִצְוֹת בְּהוֹן (תּוֹסֵפוֹת).

לא התרגש מקף, ואמר: לא אתה מביא לי את הכבוד, אלא התורה, שנאמר בה 'סלסלה ותרוממך תכבדך כי תחבקנה'. אמר לה ינאי לאשתו: רואה את שבצדק הרגתי את החכמים, שהרי לפנינו תלמיד חכם שלא מקבל מרות.

הביאו לו כוס יין לברך עליו ברכת המזון. אמר שמעון בן שטח: איך אברך? הרי לא אכלתי, וכי אפשר לי לומר 'ברוך שאכל ינאי וחבריו משלו'?! לפיכך שתה הוא כוס והצטרף עמם לסעודתם, ושוב הביאו לפניו את הכוס וברך.

אמר רבי אבא בריה דרבי חיאי בר אבא: אמר רבי יוחנן, שמעון בן שטח - מה דעבד, לגרמיה (על דעת עצמו) הוא דעבד ולא הודו לו חכמים, דהכי אמר רבי חיאי בר אבא אמר רבי יוחנן "לעולם אינו מוציא את הרבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן".

ומשמע שאלו שמעון בן שטח אכל כזית, הנה יכול להוציא את המסבים ואת אחותו בברכת המזון, ולכאורה היאך יכול הנה להוציאה, שהרי מפנין שלא אכל כזי שביעה, לא התחייב בברכת המזון מהתורה, ואלו אחותו אכלה מן הסתם כזי שביעה והיתה חייבת בברכת המזון מהתורה, ועל כרחך שהוציאה מדין ערבות. ומוכח איפוא שנשים אינן ערבות לאחרים, אבל אנשים ערבים גם על נשים.

[וב'קהלות יעקב' (ע"ז סי' ד) כתב להעיר על מסקנת רבי עקיבא איגר, על פי דברי הגמרא דסוטה שהזכרנו: "אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה, שלא נכרתו עליה מ"ח בריתות של שש מאות אלה ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים, נמצא לכל אחד ואחד מישראל שש מאות אלה ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים", משמע דנתחייבו רק עבור ששים רבוא הגברים, ואם הם גם כן מחייבים גם בעד הנשים, טובא הווי, וצריך עיון.]

וְכַתֵּב לְתַרְצַי בְּשֵׁם בְּנוֹ הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים שְׁלִיט"א, דְּהֵנָּה כָּתַב רַש"י (נדה יג, ב) לְהוֹכִיחַ שְׁלֵא נִתְעַרְבוּ יִשְׂרָאֵל בְּעַד גְּרִים, "דְּאִמְרִינֵן בְּמַס' סוּטָה (דף לז): נִמְצָא לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְשִׁלְשֵׁת אֲלָפִים וְתַק"ו בְּרִיתוֹת שֶׁכֵּלָן נִתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה אֲלֵמָּא לֹא נִתְעַרְבוּ עַל הַגְּרִים". וּבִתְּוֹסְפוֹת שָׁם: "מָה שְׁמַקְשָׁה רַש"י דְּלֹא חֲשִׁיב בְּסוּטָה עֲרֻבוֹת דְּעַרְבֵי רַב יֵשׁ לֵישֵׁב לְפִי שְׁלֵא יִדַע חֲשׁוֹבוֹן. וּמַעֲתָה כֵּן יֵשׁ לֵישֵׁב כֵּן גַּם בְּעַנְיָנֵנוּ, שְׁלֵא נִזְכַּר מִנֵּן הָעֲרֻבוֹת בִּיחֹס לְנָשִׁים, שֶׁכֵּן לֹא יִדַע חֲשׁוֹבוֹן].

אָמַנָּם - כּוֹתֵב רַבִּי עֲקִיבָא אִיגְר - לְדַעֲתוֹ, סִפֵּק זֶה מֵעֲקָרוֹ לִיתָא, שֶׁכֵּן וְדַאי אֵין חֲלוֹק בֵּין אַנְשִׁים לְנָשִׁים בְּדִין עֲרֻבוֹת וְיִצָּא מוֹצִיא, וּמָה שֶׁחֲלַק הָרַא"שׁ הוּא חֲלוֹק אַחַר לְגַמְרֵי, בֵּין בְּרַכַּת הַמִּזּוֹן בְּנָשִׁים, שֶׁבְּהִנְחָה שְׁחִיּוּבָן מִדְּרַבְּנָן, אִזִּי לֹא שִׁירָ בְּהוֹן כָּלֵל חֵיּוֹב בְּרַכַּת הַמִּזּוֹן, וְאִינֵן בְּנוֹת חֵיּוֹבָא בְּשׁוּם פְּנִים, וְכִלְפֵי מִי שְׁאִינוֹ בֵּר חֵיּוֹבָא כָּלֵל - וְדַאי לֹא נֵאֱמַר דִּין עֲרֻבוֹת. מָה שְׁאִין כֵּן הָאִישׁ, שֶׁגַּם אִם אָכַל עֵתָה כְּזִית, שִׁירָ בּוֹ מִצָּב שֶׁל חֵיּוֹב דְּאוֹרִיתָא אִם יֹאכֵל כְּזִי שְׁבִיעָה - מִמִּילָא נֵאֱמַר בּוֹ דִּין עֲרֻבוֹת לְעַנְיָן זֶה.

נִמְצָא לְדַעֲת רַבִּי עֲקִיבָא אִיגְר - בְּאַמַּת אֵין חֲלוֹק בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה בִּיסוּד עֲנֵינֵן הָעֲרֻבוֹת, שֶׁהֲרִי כָּל יִשְׂרָאֵל עֲרַבִּין זֶה בְּזֶה, אֶחָד הָאֲנָשִׁים וְאֶחָד הַנָּשִׁים, וְכִלְמָ עֲמָדוֹ בֵּין הַר גְּרִיזִים וְהַר עֵיבֵל, אֲלֵא שְׁאִין אָדָם עֲרַב עַל מִצְוָה שְׁאִינוֹ מְחִיב בָּהּ כָּלֵל, מִמִּילָא בְּרַכַּת הַמִּזּוֹן בְּנָשִׁים, לְפִי הַצַּד שֶׁפְּטוּרוֹת מִדְּאוֹרִיתָא, אִזִּי אֵינֵן חֵיּוֹבֵת כָּלֵל בְּבְרַכַּת הַמִּזּוֹן, מָה שְׁאִין כֵּן אִישׁ שְׁאֵכֵל כְּזִית וְחֵיב מִדְּרַבְּנָן, אוֹ עוֹשֶׂה קְדוּשָׁה אַחַר תְּפִלַּת עֲרַבִּית (שְׁאֵז מְחִיב בְּקְדוּשָׁה מִדְּרַבְּנָן), הוֹאִיל וְשִׁירָ בְּהֵם מְצִיאֹת שֶׁל חֵיּוֹב מִדְּאוֹרִיתָא, נֵאֱמַר דִּין עֲרֻבוֹת.

חֲדוּשׁוֹ לְהִלְכָה שֶׁל בַּעַל הַצֵּל"ח

אָכֵן בַּעַל 'דְּגוּל מְרַבְּבָה', בְּחֲדוּשָׁיו לְבְּרֻכּוֹת (צ"ח בְּרֻכּוֹת כ, ב) עֲצָמוֹ הֲרִגִישׁ בְּקִשְׁיָה מִמַּעֲשֵׂה

שְׁאִינוּ מַחֲבִיב, כְּמִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי הַרִיטֹב"א (שם) שְׁגָדַר הָעֲרֻבוֹת הוּא "כְּעֲרִיב הַפּוֹרַע חוֹב חֲבֵרוֹ".

וּמַעֲתָה יֵשׁ לוֹמֵר שֶׁהַצֵּל"ח נִקְטָה כְּדִבְרֵי הַר"ן, שֶׁהַמוֹצִיא נֹחֵשֵׁב כְּאִלּוּ לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבָה וְהוּא כְּמַחֲבִיב בְּדָבָר, וּמִמִּילָא יְכוֹל אֶפְלוּ לְהוֹצִיא מִדִּין 'שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה' מִי שְׁאִינוּ בְּכֻלָּל עֲרֻבוֹת, וּכְבִּאוּרוֹ לְמַעֲשֵׂה שֶׁל שְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטֵחַ שֶׁהוֹצִיא אַחֲתוֹ יְדֵי חוֹבָה. וְרַע"א נִקְטָה כְּדִבְרֵי הַרִיטֹב"א, שֶׁעֲרֻבוֹת זֶה הוּא דִּין חֲדָשׁ שֶׁרִשְׁאֵי לְהוֹצִיא אֶף שְׁאִינוּ מַחֲבִיב, אֲבָל הוּא עֲצָמוֹ אִינוּ בְּגֵדָר 'מַחֲבִיב' כָּלֵל.

יְסוֹד וְשֵׁרֵשׁ מַחֲלַקַת הָאֲחֵרוֹנִים

וְלַעֲצָם מַחֲלַקַת הַפּוֹסְקִים הַנִּזְכָּרִים בְּהַבְנַת דְּבָרֵי הַר"א"ש, כְּתִב הַגָּאוֹן רַבֵּי אֲשֶׁר זָלִיג וְוִיסֵי שְׁלִיט"א (מִנְחַת אֲשֶׁר דְּבָרִים ס"ו נב) לְתַלּוּתָהּ בַּחֲקִירָה שֶׁיֵּשׁ לַחֲקוֹר: הָאֵם חוֹבַת הָעֲרֻבוֹת הִיא בְּגֵדָר מִצְוָה בְּפָנֶי עֲצָמָה, דְּכֻמוֹ שֶׁיֵּשׁ מִצְוֹת תּוֹכְחָה - יִשְׁנֶה חוֹבַת הָעֲרֻבוֹת. אוֹ שְׁמָא אֵין הָעֲרֻבוֹת גָּדַר בְּפָנֶי עֲצָמָה, אֲלֵא מַעֲיָן עֲנִי וְסִנְיָי לְכָל מִצְוָה וּמִצְוָה, וְכֵאלּוּ חִלַּק מַחֲלָקֵי הַמִּצְוָה לְסִיעַ לְאַחֲרִים לְקִיָּמָה וְלִמְנַע מֵהֶם לְעַבֵּר עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, כְּפִי שֶׁמִּצְוָה הָאֲדָם לְעִשׂוֹת וְלִהְיוֹת בְּעֲצָמוֹ.

וְנִרְאֶה שֶׁלְהַבְנַת הַדְּגוּל מְרַבְּבָה הוּא גְּדָר הָעֲרֻבוֹת עֲנִי בְּפָנֶי עֲצָמוֹ, וְכַמִּצְוֹת תּוֹכְחָה, דְּבוּדָאֵי חֲבִיב אֲדָם לְהוֹכִיחַ עוֹשֵׂי רִשְׁעָה אֶף בְּמָה שְׁאִינוּ מַחֲבִיב בְּעֲצָמוֹ, וְכֵן עֲרִיב הוּא עֲלֵיהֶם אֶף בְּמָה שְׁאִינוּ מִצְוָה. וְלִפִּי זֶה בְּהַכְרִיחַ לְפָרֵשׁ כְּוִנַּת הַר"א"ש שֶׁהוֹצִיא אֶת הַנְּשִׂיִם מִכָּלֵל הָעֲרֻבוֹת לְגַמְרֵי, אֲבָל לְסִבְרַת הַגָּאוֹן רַבֵּי עֲקִיבָא אִיגְר - אֵין הָעֲרֻבוֹת אֲלֵא כְּעֲנִי מַעֲנִפֵי הַמִּצְוָה, וְכֵן הַפְּטוֹר מִמֶּנָּה פְּטוֹר מִעֲרֻבוֹתָהּ, בֵּין בְּאִישׁ וּבֵין בְּאִשָּׁה.

מִסְקִנַת הַהֲלָכָה

וְלַהֲלָכָה - הַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה נִקְטָה כְּדַעַת רַבֵּי עֲקִיבָא אִיגְר שֶׁיֵּשׁ דִּין עֲרֻבוֹת בְּנְשִׂיִם, דְּכַתֵּב

שְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטֵחַ, וְתַרְצֵי שְׁמַכִּיּוֹן שֶׁשְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטֵחַ הוֹצִיא אֶת יְנָאֵי וְחֲבָרִיו מִדִּין עֲרֻבוֹת, יְכוֹל אֲגַב זֶה לְהוֹצִיא גַם אֶת אַחֲתוֹ, אֶף שְׁאִינוּ עֲרִיב בְּעֵדָה מִדִּין 'שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה'. וְעַל דָּרָךְ זוֹ תַרְצֵי הַגָּאוֹן רַבֵּי שְׁלֵמָה אִיגְר בְּהַגְהוֹתָיו לְתַשׁוּבַת אָבִיו הַנִּזְכָּר.

נִמְצָאנוּ לְמַדִּים חֲדוּשׁ לְהַלְכָה בְּתַרוּצוֹ שֶׁל הַצֵּל"ח, שְׁאֲדָם הַמְבָרֵךְ לְחַבְרוֹ מִדִּין עֲרֻבוֹת שֶׁל 'יֵצֵא מוֹצִיא', וְתוֹךְ כְּדִי כֶּף מִבְּקֵשׁ לְהוֹצִיא יְדֵי חוֹבָה אֲדָם אַחַר מִדִּין 'שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה', רִשְׁאֵי. נִתֵּן דְּגַמָּא לְכֹף: רְאוּבֵן עָשָׂה קְדוּשָׁה זֶה מִכְּבָר, וְעַתָּה הוּא מִבְּקֵשׁ לְהוֹצִיא יְדֵי חוֹבָה אֶת שְׁמַעוֹן, אֶף אִינוּ מִתְכַּוֵּן לְשִׁתּוֹת מִכּוּס הֵיִן - קִיָּמָא לֹא לְהַלְכָה שֶׁרִשְׁאֵי. וְיֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק הָאֵם יְכוֹל לְהוֹצִיא בְּבִרְכַת הַנְּהַנִּין - 'בוּרָא פְרִי הַגֶּפֶן' - אֶת לוֹי, שֶׁעָשָׂה כְּכָר קְדוּשָׁה קִדְּם לְכֹן וּבְרַצוֹנוֹ לְשִׁתּוֹת יֵין.

וְהִנֵּה, דִּין עֲרֻבוֹת - אִינוּ שִׁיךְ בְּבִרְכוֹת הַנְּהַנִּין, אֲלֵא רַק בְּבִרְכַת הַמִּצְוֹת, כְּמַבְאָר בְּגַמְרָא (ר"ה שם). וְלְהוֹצִיא אֶת חֲבֵרוֹ מִדִּין 'שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה', לְכַאוּרָה הַמְקַדָּשׁ לֹא מִתְכַּוֵּן לְשִׁתּוֹת אֶת הֵיִן, וְאֵין הוּא מַחֲבִיב בְּבִרְכַת הַנְּהַנִּין, אֲלֵא עַל פִּי חֲדוּשׁוֹ שֶׁל הַצֵּל"ח - כִּיּוֹן שְׁמוֹצִיא אֶת שְׁמַעוֹן מִדִּין עֲרֻבוֹת, מוֹצִיא גַם אֶת לוֹי מִדִּין 'שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה'. וְכַשֵּׁם שֶׁשְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטֵחַ, אֲשֶׁר הוֹצִיא אֶת יְנָאֵי וְחֲבָרִיו מִדִּין עֲרֻבוֹת, יְכוֹל הִיָּה גַם כֵּן לְהוֹצִיא אֶת הַמַּלְכָה אֲשֶׁת יְנָאֵי מִדִּין 'שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה'.

אוּלָם נִרְאֶה דְּלַדַּעַת רַבֵּי עֲקִיבָא אִיגְר, שֶׁהוֹכִיחַ מִמַּעֲשֵׂה זֶה דְּאִיכָא דִּין עֲרֻבוֹת בְּאִשָּׁה, לֹא סְבִירָא לִיהַּ חֲדוּשׁ זֶה.

וְכַתֵּב בְּסִפְר 'מַעֲדוֹנֵי יוֹם טוֹב' (לְהַגְרִי"ט זִנְגֵר שְׁלִיט"א ח"ה ס"ו כה) דְּנִרְאֶה שֶׁהַדְּבָר תְּלוּי בַּחֲקִירָה שֶׁיֵּשׁ לַחֲקוֹר בִּיסוּד דִּין עֲרֻבוֹת, הָאֵם גְּדָרוֹ שֶׁהַמוֹצִיא נֹחֵשֵׁב כְּאִלּוּ לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבָה וְהוּא כְּמַחֲבִיב בְּדָבָר, וְכֵן לְשׁוֹן הַר"ן (ר"ה שם) "וְכִיּוֹן שֶׁלֹּא יֵצֵא חֲבֵרוֹ, כְּמִי שֶׁלֹּא יֵצֵא הוּא דְּמִי". אוֹ דְּלָמָּא זֶהוּ דִּין חֲדָשׁ שֶׁרִשְׁאֵי לְהוֹצִיא אֶף

שֶׁהַבַּעַל יִכּוֹל לְקַדֵּשׁ עֲבוֹר אֲשֶׁתוֹ אַע"פ שְׁעֵדִין לֹא הִתְפַּלְּלָה עֲרֵבִית, לֹא מִיַּבְעֵי לְדַעַת רַב הַפּוֹסְקִים סְבִירָא לְהוּ כְּרַבֵּי עֲקִיבָא אִיגְר, וְכִיּוֹן דְּשִׁנְיָהֶם בַּר חֵיּוּבָא בְּקִדּוּשׁ אֵין שׁוּם חֶסְרוֹן שֶׁל עֲרֵבוֹת (וּכְפֶסֶק הַמְּשֻׁנָּה בְּרוּרָה לְעִיל) אֲלֵא גַם לְפִי הַדְּגוּל מִרְבָּבָה, אַע"פ שֶׁנִּסְתַּפֵּק בְּזָה, וְאֶפְשָׁר דְּאֲנָשִׁים אֵינָם עֲרָבִים לְנָשִׁים, אֲבָל בְּדִרְשׁוֹת הַצַּל"ח כָּתַב מִפְּרֵשׁ דְּאֲנָשִׁים עֲרָבִים עֲבוֹר נָשִׁים. וְעוֹד יֵשׁ לְצַרְף שִׁיטַת רַבֵּי עֲקִיבָא אִיגְר עַל פִּי הַרְשֵׁב"א דְּכִשְׁהָאֵשָׁה הַדְּלִיקָה נְרוֹת שַׁבָּת אוֹ אִמְרָה 'שַׁבָּתָא טָבָא' כְּבָר יִצְאָה יְדֵי חוּבָה מִדְּאוּרִיטָא, וְעוֹד דְּאֶפְשָׁר הָאִישׁ לֹא יִצְאָה יְדֵי חוּבָת קִדּוּשׁ בַּתְּפִלָּה, מִשׁוּם שֶׁלֹּא כֵּן בְּפִרוּשׁ לְקַיָּם מִצְוֹת קִדּוּשׁ, אוֹ מִשׁוּם דְּכָל בֵּית דִּין מִתְּנָה שְׁאִינוֹ רוֹצֵה לְקַיָּם מִצְוֹת קִדּוּשׁ בַּתְּפִלָּה, אוֹ מִשׁוּם דְּלֹא הַזְכִּיר יִצְיָאָת מִצְרִים בִּשְׁמוֹ"ע. וְעוֹד יֵשׁ לְהוֹסִיף סְבִירָת הַפּמ"ג דְּלִכְמָה שִׁיטוֹת אֶפְלוּ אִם הִתְפַּלְּלָה לֹא יְדֵי חוּבָת קִדּוּשׁ מִדְּאוּרִיטָא עַד שִׁיקְדֵשׁ עַל הַכּוֹס. וְעוֹד יֵשׁ לְהוֹסִיף דָּאף עַל פִּי דְּבִשְׁעַר הַצִּיּוֹן הִבִּיא מַחְלַקַת רַע"א וְדַגְמ"ר - בְּכָל זֹאת לֹא פָּסַק בְּכָלֵל כְּחֻמְרַת הַדַּגְמ"ר שֶׁהָאֵשָׁה צְרִיכָה לְהִתְפַּלֵּל מִעֲרִיב לְפָנֵי קִדּוּשׁ כְּדִי שֶׁבַעֲלָה יוֹכֵל לְהוֹצִיאָה יְדֵי חוּבָה, וְלָכֵן לְמַעֲשֵׂה מַעֲקָר הַדִּין אֵין חֵיּוּב לְנָשִׁים לְהִתְפַּלֵּל מִעֲרִיב בְּלֵיל שַׁבָּת קִדֵּשׁ לְפָנֵי שֶׁבַעֲלֵיהֶם מוֹצִיאִים אוֹתָם בְּקִדּוּשׁ.

וְכֵן פָּסַק לְהַלְכָה מו"ר מְרֹן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן שְׁלִיט"א ב'יִלְקוּט יוֹסֵף' (מַהֲד' תִּשְׁעֵד שַׁבָּת א - ג עמ' רמו): "הָאִישׁ - אֵף אִם כְּבָר הִתְפַּלְּלָה עֲרֵבִית, מוֹצִיא יְדֵי חוּבָת קִדּוּשׁ אֵת הָאֵשָׁה שְׁעֵדִין לֹא הִתְפַּלְּלָה עֲרֵבִית בְּלֵיל שַׁבָּת, דָּאף עַל פִּי שִׁישׁ אוֹמְרִים שִׁיּוּצָא יְדֵי חוּבָת קִדּוּשׁ מִן הַתּוֹרָה בַּתְּפִלָּה, מִכָּל מְקוֹם מוֹצִיאָן יְדֵי חוּבָת קִדּוּשׁ, אַחַר שֶׁהִנָּשִׁים חֵיּבוֹת בְּקִדּוּשׁ, וְיֵשׁ דִּין עֲרֵבוֹת, וְכָל יִשְׂרָאֵל עֲרָבִים זֶה לְזֶה, וּמִצַּד הָעֲרֵבוֹת יִכּוֹל לְהוֹצִיאָה יְדֵי חוּבָה". וְהִבִּיא שָׁם מִשׁוֹ"ת יַבֵּיעַ אִמְר (ח"ט ס' כח אוֹת כַּח) שֶׁכֵּן הַכְרִיעַ, וְצִיּוֹן לְסוּלְלָה שֶׁל פּוֹסְקִים

מְרֹן (רַעא, ב): "נָשִׁים חֵיּבוֹת בְּקִדּוּשׁ אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהִזְמִן גְּרַמָּא וְכו' וּמוֹצִיאוֹת אֵת הָאֲנָשִׁים הוֹאִיל וְחֵיּבוֹת מִן הַתּוֹרָה כְּמוֹתָם". אֲכֵן לֹא בְּרִירָא מִדְּבָרֵי מְרֹן אִם מוֹצִיאוֹת דּוֹקָא כְּשֶׁעֵדִין לֹא יִצְאוּ, אוֹ אֶפְלוּ יִצְאוּ - מִדִּין עֲרֵבוֹת. וּפְשֻׁט הַמְּשֻׁנָּה בְּרוּרָה: "וְלָכֵן יִכּוֹלָה לְהוֹצִיא אֶפְלוּ הִיא כְּבָר יִצְאָת יְדֵי קִדּוּשׁ וְכִמוּ בְּאִישׁ לְקַמֵּן בְּסִימֹן רַע"ג ס"ד, דְּלַעֲנָן קִדּוּשׁ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים שְׁוִין".

וּבִשְׁעַר הַצִּיּוֹן (ס"ט): "עֵינִן בְּפָרִי מְגִדִים בַּפְּתִיחָה שֶׁמִּסְתַּפֵּק בְּזָה, דְּאוּלֵי אֵשָׁה אֵף עַל פִּי שֶׁמְחִיבָת אֵינָה בְּכָלֵל עֲרֵבוֹת שֶׁתּוֹכֵל לְהוֹצִיא כְּשִׁיּוּצָאָת כְּבָר, וְנִשְׁאַר בְּסַפֵּק, וְגַם הַדְּגוּל מִרְבָּבָה הֵלֵךְ בְּשִׁיטָה זֹאת שֶׁאֵינָה יִכּוֹלָה לְהוֹצִיא, אֲבָל הַגְּאוּן ר' עֲקִיבָא אִיגְר בַּתְּשׁוּבָה סִימֹן ז' וְכֵן בְּחִדּוּשָׁיו חָלַק עַל הַדְּגוּל מִרְבָּבָה, וְהָאִירִף לְהוֹכִיחַ בְּרֵאיוֹת דְּאֵשָׁה בְּמָה שֶׁמְחִיבָת מִן הַתּוֹרָה הִיא בְּכָלֵל עֲרֵבוֹת כְּאִישׁ וְיִכּוֹלָה לְהוֹצִיא, עֵינִן שָׁם".

אֲכֵן מִצִּיּוֹנוֹ בְּזָה סְתִירָה בְּתוֹךְ דְּבָרֵי הַמְּשֻׁנָּה בְּרוּרָה עֲצָמָם, דְּבַהֲלָכוֹת מְגַלָּה (תִּרְפֵּט, א) עַל דְּבָרֵי ה'שְׁלַחַן עֲרוּף': "הַכֹּל חֵיּבִים בְּקִרְיָאָתָהּ, אֲנָשִׁים וְנָשִׁים", כָּתַב בְּבֵאוֹר הַלְכָה: "לְכַאוּרָה אִם הִיא כְּבָר יִצְאָה יְדֵי חוּבָה אֵין מוֹצִיאָה לְאֵשָׁה אַחֲרָת, וְהִיא קָטָן לְאֵשָׁה אוֹ לְקָטָן אַחַר (שֶׁנִּסְתַּפֵּק בְּזָה אִם הֵם בְּכָלֵל עֲרֵבוֹת דְּלִימָא בְּהוּ גַם כֵּן אַע"פ שִׁיּוּצָא מוֹצִיא) [אֲשֶׁל אַבְרָהָם]". הֵרִי שֶׁחֲשַׁשׁ לְדַעַת הַדְּגוּל מִרְבָּבָה. [וְעֵינִן בְּמַעֲדָנֵי יוֹם טוֹב הַנִּלְמָה שֶׁתִּרְץ בְּשֵׁם הַגְּר"ח קִנְיָבְסְקִי שְׁלִיט"א].

וְהִנֵּה הַזְכָּרָנוֹ אֵת סַפְקָם שֶׁל הָאֲחֵרוֹנִים גְּבִי בַעַל שֶׁהִתְפַּלְּלָה עֲרֵבִית (מִמִּילָא חֵיּוּבוֹ בְּקִדּוּשׁ מִדְּרַבָּנָן) שֶׁמַּעֲתָה יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִם יִכּוֹל לְהוֹצִיא אֲשֶׁתוֹ בְּקִדּוּשׁ כְּשֶׁלֹּא הִתְפַּלְּלָה עֲרֵבִית, דָּאז חֵיּוּבָה מִדְּאוּרִיטָא. וְתִלֵּי הָאִם אִיכָא דִּין עֲרֵבוֹת לְאֲנָשִׁים כְּפִי הַנָּשִׁים.

וְלַעֲנָנוּ הַלְכָה, כָּתַב בְּסַפֵּק 'מַעֲדָנֵי יוֹם טוֹב' (זִנְגַר, ח"ה ס"ו כו) דְּיֵשׁ הַרְבֵּה צְדָדִים לְהַקְלֵ

שָׁדְחוּ דַעַת דָּגוּל מִרְבֵּה' לְהַחֲמִיר בָּזֶה, וְאֲזַלִּי כְּדַעַת הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֵר.

עֲרֻבוֹת - בַּמִּצְוֹת דְּרַבְּנָן

חֲדוּשׁ גָּדוֹל מִחֲדָשׁ הַצַּל"ח, שֶׁכֵּל דִּין עֲרֻבוֹת שֶׁל 'יֵצֵא מוֹצִיא' נֶאֱמַר רַק בְּיַחַס לְחִיּוּבֵי דְאֹרִיטָא, אֲבָל חִיּוּבִים וּמִצְוֹת דְּרַבְּנָן - לֹא הִתְחַדַּשׁ בָּהֶם דִּין עֲרֻבוֹת, וּבָזֶה יֵשֵׁב קִשְׁיַת הַמַּהְרֵש"א עַל תּוֹסֵפוֹת, וְכִדְלַהֲלֹן:

הַזְכַּרְנוּ לַעֲלִיל דְּבַרֵי הַגְּמָרָא (בְּרֻכּוֹת מ"ח, א) שֶׁהִיא צָרִיךְ שִׁמְעוֹן בֶּן שֵׁטַח לֵאכֹל כְּזֵית, כְּדִי שִׁיְהִי יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת הַמִּסֻּבִּים בְּבֵית הַמֶּלֶךְ בְּבִרְכַת הַמְּזוֹן, וְכִתְבוּ תוֹסֵפוֹת (ש"ס) שֶׁמִּצַּד דִּין עֲרֻבוֹת שֶׁל 'יֵצֵא מוֹצִיא' - לֹא הָיָה צָרִיךְ שִׁמְעוֹן בֶּן שֵׁטַח לִיצֹר לְעַצְמוֹ אֶפְלוֹ חִיּוּב מִדְּרַבְּנָן, וְגַם אִם לֹא אָכַל כָּלוּם מוֹצִיא יְדֵי חוּבָה, וְכֵן מֵהַצָּרִף לֵאכֹל - הָיָה כְּדִי שְׂיֻכַל לֹאמַר 'בְּרוּךְ שֶׁאֲכַלְנו'.

וּמִקִּשָּׁה הַמַּהְרֵש"א אִם כֵּן לָמָּה הַצָּרִף לְכִזֵּית דָּגוּן, וְהֵלֵא גַם אִם אָכַל עָלָה שֶׁל יָרֵק - יָכוֹל לֹאמַר 'שֶׁאֲכַלְנו'.

וּמִתְרַץ הַצַּל"ח עַל פִּי הַיְסוּד הַנ"ל, שֶׁעַל מִצְוֹת שֶׁהֵם רַק מִדְּרַבְּנָן לִיכָא עֲרֻבוֹת, שֶׁלֹּא נִכְנָסְנוּ בְּבִרְיַת הָעֲרֻבוֹת בְּהַר גְּרִיזִים אֲלֵא עַל תְּרִי"ג מִצְוֹת הָאֲמֹרוֹת בַּתּוֹרָה. אִם כֵּן - אֵלּוּ לֹא אָכַל רַק יָרֵק - הָרִי אֵינּוּ מְחֻיָּב בְּדַבָּר כִּלְלֵי אֶפְלוֹ מִדְּרַבְּנָן, וְתִינַח שְׂיֻכּוֹל לְהוֹצִיא מִי שֶׁאֲכַל כְּדִי שְׂבִיעָה, וְהָרִי הוּא עָרֵב עֲבוּרוֹ, אֲבָל אִם לֹא אָכְלוּ הָאֲחֵרִים רַק כָּל אֶחָד כְּזֵית וְלֹא נִתְחַיְבוּ רַק מִדְּרַבְּנָן, הֵלֵא הוּא אֵינּוּ מְחֻיָּב כִּלְלֵי אֶפְלוֹ מִדְּרַבְּנָן וְגַם מִצַּד הָעֲרֻבוֹת אֵינּוּ מְחֻיָּב, וְאִיךְ יִהְיֶה יָכוֹל לְהוֹצִיאָם? אֲבָל כְּשֶׁאֲכַל הוּא כְּזֵית דָּגוּן וְנִתְחַיְב עַל כָּל פְּנִיּוֹת מִדְּרַבְּנָן, שׁוּב יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת כָּלָם מִמָּה נִפְשָׁה, אִם אָכְלוּ כְּדִי שְׂבִיעָה - הָרִי הוּא מְחֻיָּב מִצַּד הָעֲרֻבוֹת, וְאִם אָכְלוּ רַק כְּזֵית - הָרִי הוּא מְחֻיָּב מִדְּרַבְּנָן כְּנוֹתִייהוּ וְאֵתִי דְרַבְּנָן וּמִפִּיק לְדְרַבְּנָן.

וּבְבִרְכַּי יוֹסֵף, הֵבִיא יְסוּד זֶה מִשֵּׁם הָרֵב 'זָרַע אֲבֵרָהם', שֶׁלֹּא הָיָה כַח בְּיַד חֲכָמִים לְגַזֵּר בְּיַחַס לְמִצְוֹת מִדְּבַרֵיהֶם דִּין עֲרֻבוֹת, אוֹלָם הוּא עֲצָמוֹ דוֹחָה דְּוֹדָאֵי יֵשׁ כַח, בְּפִרְט שֶׁהַחִיּוּב לְשִׁמְעַל לְדַבְּרֵי חֲכָמִים נוֹבֵעַ מִמִּצְוָה דְּאֹרִיטָא דְלֹא תִסּוּר', וְעוֹד הַקִּשָּׁה קִשְׁיַת אֲלִימָתָא, הֵלֵא אֵיטָא לְהִדְיָא בְּגִמְרָא (ר"ה כ"ט, ב) גְּבִי הַלֵּל וּמְגַלָּה, שֶׁאֲמָרוּ בָּהֶם 'אִם יֵצֵא מוֹצִיא' מִטַּעַם עֲרֻבוֹת, אִף עַל פִּי דְהוּי מִדְּרַבְּנָן.

אֲמַנָּם בְּאֲגָרוֹת מִשָּׁה (או"ח ח"א ס"י קצ) כָּתַב לְתַרְץ הַקִּשְׁיַת מִהַלֵּל וּמְגַלָּה, דְּלִכְאוּרָה עוֹד מִצִּינּוֹ לְהַקְשׁוֹת, לְדַעַת הַסּוֹבְרִים שֶׁאֵין דִּין עֲרֻבוֹת בְּנָשִׁים, וְאִף לְאֲנָשִׁים בְּיַחַס לְנָשִׁים (דַּעַת הַדְּגַמ"ר דְּלַעֲלִיל), כִּיִּצַּד זֶה כָּתַב הַב"ח (הוֹבָא בְּבֵאֵר הַיֵּטֵב תִּרְע"ה ג') שֶׁאֲדָם שֶׁהַדְּלִיק נִרְ חֲנֻכָּה - יָכוֹל לְהַדְּלִיק לְאִשָּׁה וּלְבָרֵךְ אִם עוֹמֶדֶת אֲצִלוֹ בְּשַׁעַת הַבְּרָכָה, וְלִכְאוּרָה לִיכָא דִּין עֲרֻבוֹת בְּכֵהָאֵי גּוֹנָא?

וְכַתֵּב שֶׁנֶּרְאָה לֹאמַר בָּזֶה דְּבַר חֲדָשׁ, דְּהֵנָּה יֵשׁ לְדַקְדֹק, דְּתַנְיָא בְּבִרְיַתָא (ר"ה כ"ט, ב) "וּבִהַלֵּל וּבִמְגַלָּה אִף עַל פִּי שֶׁיֵּצֵא מוֹצִיא", מֵאִי טַעְמָא פִּרְט הַלֵּל וּמְגַלָּה? הֵא כָּל הַבְּרָכוֹת אַע"פ שֶׁיֵּצֵא מוֹצִיא, וְעַל כִּרְחֻף צָרִיף לֹאמַר דְּחֲדָשָׁה הַבְּרִיַתָא שֶׁבִּהַלֵּל וּמְגַלָּה אִף בְּאֶפְסוֹ שֶׁלִּיכָא עֲרֻבוֹת, כְּגוֹן אֲנָשִׁים עֲבוּרֵי נָשִׁים, נְמִי מוֹצִיא אִף בְּיֵצֵא, וְהַטַּעַם דְּכִינּוּן דְּהֵם מִצְוֹת עַל גִּס, (וּנְפִרְשׁ דְּמִיָּרִי בִּהַלֵּל דְּלִילֵי פְסָחִים דְּעַל הַגִּס בָּא, וְכֵן בִּהַלֵּל דְּחֲנֻכָּה), וְפִרְסוּמֵי גִיסָא הוּא חִיּוּב עַל כָּל אָדָם, וְלִכּוֹן אִף שֶׁכֶּבֶר יֵצֵא בַּמִּצְוֹת קְרִיאַת הַמְּגַלָּה וְהַלֵּל - יֵשׁ עֲדִין עֲלֵיו מִצְוָה לְפָרְסָם הַגִּס בְּמָה שְׂיֻכּוֹל, וּמִמִּילָא נְחָשֵׁב שֶׁעֲדִין שִׁיף הוּא לְמִצְוָה וְיָכוֹל לְהוֹצִיא אִף שֶׁאֵין עֲלֵיו עֲרֻבוֹת, מֵאַחַר שֶׁבְּקִרְיָאָה זֹו מְפָרְסָם הַגִּס עוֹד.

וְעַל פִּי זֶה מְתַרְץ קִשְׁיַתְנוּ, לְדַעַת זָרַע אֲבֵרָהם וְעוֹד פּוֹסְקִים, כִּיִּצַּד זֶה נֶעְלָמָה מֵעֵינֵיהֶם בְּרִיַתָא מִפְרָשֶׁת שִׁישׁ דִּין 'יֵצֵא מוֹצִיא' בִּהַלֵּל וּמְגַלָּה שֶׁהֵם מִצְוֹת מִדְּרַבְּנָן? אֲלֵא כְּאֲמוֹר

בַּמִּצְוֹת שֶׁהֵן מִצַּד 'פְּרָסוּמֵי נִיסָא' אֵיכָא דִּין שֶׁל 'יִצְא מוֹצִיא' אֵף עַל פִּי שְׁלִיכָא דִּין עֲרֻבוֹת.

עֲרֻבוֹת - בְּשִׁכַח לְסַפֵּר סְפִירַת הָעֵמֶר

וְהִנֵּה לְעֵנִין אָדָם שֶׁשָּׁכַח לְסַפֵּר לֵילָה וְיוֹם, שָׁמֵן הַיּוֹם הַהוּא וְהֵלָאָה סוֹפֵר בְּלִי בְרָכָה, יֵשׁ לָדוֹן אִי מִיִּקְרִי 'בֵּר חַיּוֹבָא' לְעֵנִין שְׁיֵהִיָּה יְכוֹל לְהוֹצִיא אַחֲרֵים יְדֵי חוֹבָה.

וּב'חֲזוֹן עוֹבְדֵיה' (ה'ל' סְפִירַת הָעֵמֶר) הִבִּיא דַּעַת הַפְּרִי חֲדָשׁ (סִימָן תַּפְט) דְּאִין חֲשִׁיב 'בֵּר חַיּוֹבָא' לְעֵנִין דִּין עֲרֻבוֹת, וְהוֹכִיחַ כֵּן מֵהִירוּשְׁלָמִי (מַגְלָה פ"ב ה"ג) דְּאִיתָא שֶׁם בֵּן עִיר אֵינוֹ מוֹצִיא בֵּן כְּרֹךְ, אַע"פ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ צַד חַיּוֹב שֶׁל קְרִיאַת מַגְלָה, בְּפֶרֶט שֶׁיְכוֹל לְעַקֵּר דִּירְתוֹ בְּלִיל ט"ו וְהִיא מִתְחַיֵּב כָּאֵן, וְכֵן שָׁכַח הֵכָא שֶׁאֵינוֹ בֵּר חַיּוֹבָא כָּלֵל.

אֲמַנָּם לֹא כֵן דַּעַת מֵהֵר"ם בֵּן חֲבִיב בְּתִשְׁבֻּבָה (הוֹב"ד בְּשׁו"ת גִּנְת וְרִדִים או"ח כָּלֵל א' יג) שֶׁשָּׁכַח לְתַמָּה עַל דְּבָרֵי רַש"י (מַגְלָה ב, א) שֶׁאֶחָד מִבְּנֵי הָעִיר קוֹרָא הַמַּגְלָה לְבְנֵי הַכְּפָרִים, מִדְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי הַנ"ל שֶׁאֵינוֹ מוֹצִיא, הוֹאִיל וְלֹא מִקְרִי בֵּר חַיּוֹבָא בְּזִמְנֵן דְּלֹאוּ דִּידֵיהּ, וְתַרְץ דִּתְלִמוּד דִּידָן פְּלִיג אִירוּשְׁלָמִי, וּבְאֶמֶת מִדִּין עֲרֻבוֹת יְכוֹל לְהוֹצִיא יְדֵי חוֹבָה.

וְכֵן כָּתַב הַגָּאוֹן מֵהֵר"ח אַבּוּלְעַפְיָא זצ"ל ב'מִקְרָאֵי קִדְש' (דף קפא, ב) לְחֶלֶק עַל הַפְּרִי חֲדָשׁ, מִטַּעַם דְּקִימָא לֹן כָּל הַבְּרָכוֹת אֵף עַל פִּי שֶׁיִּצְא מוֹצִיא, וְלֹא אֲמַרִּינוּ כִּיֹּן שֶׁיִּצְא אֵינוֹ מְחִיב בְּדָבָר, מִשּׁוּם דְּגִבְרָא בֵּר חַיּוֹבָא הוּא, אֲלֵא דְבָר אַחַר גּוֹרָם לוֹ שֶׁכָּבֵר יִצְא, וְכֵן הֵכָא בֵּר חַיּוֹבָא הוּא, אֲלֵא שֶׁחֲסַר יוֹם מִן הַסְּפִירָה, וְכֵן כָּתַב הַחֵק יוֹסֵף (תַּפְט סַק"ה) וּבְמֵאֲמַר מְרַדְכִי (שֶׁם סַק"י), וְגַם הָרַב כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה (שׁו"ת או"ח סי' כט) הִבִּיא בְּשֵׁם רַבֵּנָן קְשִׁישָׁאֵי מִרְבְּנֵי סְלוֹנִיקֵי שֶׁכֵּן הוֹרוּ, דְּשִׁלַּח צַבּוֹר שֶׁחֲסַר יוֹם אֶחָד, יְבָרַךְ בְּשִׁבִיל הַצַּבּוֹר וְיִצְאֵא אוֹתָם

יְדֵי חוֹבָה. גַּם בְּשׁו"ת בֵּית דָּוִד (אוּח רסז) צִדָּד שְׂרָשָׁאֵי לְעִשׂוֹת כֵּן.

אוּלָּם הַכְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה גּוֹפִיָּה (בְּתִשְׁבֻּבָה הַנ"ל) מְשִׁיג עַל חֲכָמֵי סְלוֹנִיקֵי, וְדַעְתוֹ כְּדַעַת הַפְּרִי חֲדָשׁ, וְכֵן דַּעַת חֲקָרֵי לֵב (או"ח סי' מה) וּבְרַפְי יוֹסֵף (סִימָן קַכד סַק"ג) וּבְשׁו"ת מֵהֵרֶשֶׁ"א אֶלְפַנְדְּרִי (או"ח סי' ו), וְעוֹד חֲבָל אַחֲרוֹנִים.

וּבְשׁו"ת הַר צְבִי (או"ח ח"ב סי' עה) הִבִּיא מְעֵשֶׂה מֵהַגָּאוֹן רַבִּי יוֹסֵף דֵּב הַלּוּי סוּלוֹבְיִצְקֵי - בְּעַל 'בֵּית הַלּוּי' זצ"ל, שֶׁהוּא עֲצָמוֹ חֲסַר יוֹם אֶחָד מִן הַסְּפִירָה, וְלֹאֲחַר מִכֵּן עָלָה שְׁלִיחַ צַבּוֹר - אֲזִי בִקֵּשׁ מֵאֶחָד הַמִּתְפַּלְלִים שֶׁלֹּא יְבָרַךְ וְהוּא יוֹצִיאָנוּ יְדֵי חוֹבָה, הָרִי שֶׁאֲחֻזוֹ כְּדַעַת הַמִּקְרָאֵי קִדְש'. וְהַגְרַצ"פ פְּרָאנֵק גַּם כֵּן נָקַט לְהַתִּיר, בְּטַעֲנָה שֶׁבִירוּשְׁלָמִי לֹא מְצִינּוּ דִּין עֲרֻבוֹת שֶׁל 'יִצְא מוֹצִיא' לְכֹן פֶּסֶק לְחוּמְרָא בְּבֵן כְּרֹךְ, מֵה שֶׁאֵין כֵּן לְבַבְלֵי הָאוּחֻז מִדִּין עֲרֻבוֹת. אֲלֵא שֶׁבְּמִכְתָּב הַנִּדְפָּס בְּסוֹף הַסֵּפֶר הַשֵּׁיג עַל דְּבָרֵי עֲצָמוֹ, שֶׁשׁוֹב הִרְאֵהוּ כִּי בִירוּשְׁלָמִי (בְּרֻכוֹת פ"ג ה"ג) מְפָרֵשׁ דִּין עֲרֻבוֹת.

וְכֵן בְּשׁו"ת לֵב אֲבֵרָהֶם (סי' סג) הִבִּיא דְּבָרֵי הַפְּרִי חֲדָשׁ, וְאַחַר כָּתַב בְּשׁו"ת אֶהֱל אֲבֵרָהֶם (שאג, סי' א) הַתִּיר, וְהִבִּיא שְׁגָם הַצַּדִּיק רַבִּי פִּנְחָס מִקוֹרִיץ ב'מְדַרְשׁ פִּנְחָס' הַתִּיר לְמִי שֶׁשָּׁכַח יוֹם אֶחָד - לְסַפֵּר בְּבִרְכָה עַל מִנְתְּ לְהוֹצִיא אַחֲרֵים יְדֵי חוֹבָה, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה בְּתַהֲלָה לְדוֹד (סי' ח' סַק"ג) בְּשֵׁם הַצַּדִּיק רַבִּי לׁוֹי יִצְחָק מִבְּרִדִּיצ'ב זִיע"א.

וְדַעַת מְרֹן רַבֵּנוּ עוֹבְדֵיהּ יוֹסֵף זִיע"א לְחוּשׁ לְדַעַת הַפְּרִי חֲדָשׁ וְדַעְמִיָּה, וְלִנְהַג עַל פִּי הַכָּלָל שֶׁל 'סַפֵּק בְּרָכוֹת לְהַקְל' שֶׁלֹּא יְבָרַךְ הַש"ץ לְהוֹצִיא אַחֲרֵים יְדֵי חוֹבָה.

מִשָּׂא וּמָתָן בְּדִין הַנ"ל

וְלִכְאוּרָה לְעֵנִיּוֹת דַּעְתֵּי עֲדִין יֵשׁ לְעִינוּ, מִדּוּעַ עַל כָּל פָּנִים לֹא שִׁינָן לְצַרְף דַּעַת הַחוֹלְקִים עַל הַפְּרִי חֲדָשׁ לְסַפֵּק סְפִיקָא, שֶׁמָּא כָּל יוֹם

על דעת הכּוֹנֵה הַרְצוּיָה, וממּה נִפְשָׁךְ הוּיָא
בְּרָכָה עִם כּוֹנֵה מַעֲלִיתָא וּפְשׁוּט.

אוּלָם מֵאִדְךָ גִּיסָא, גַּם כְּאֲשֶׁר יֵשׁ סַפְק סְפִיקָא
לְבָרְךָ, צְרִיךְ שְׁשֵׁנִי הַסַּפְקוֹת יוּרוּ שְׁאֲמִירַת
הַבְּרָכָה לְפִי אוֹתָהּ מִטְּרָה שְׁמַתְכּוֹן לְבָרְךָ אִין
בְּהָ אַסּוּר, וּכְגוֹן שֵׁישׁ סַפְק סְפִיקָא לּוֹמַר
שְׁמַתְרָ שְׁיִבְרַךְ בְּרָכָה זֹו בְּמִטְרָה לְצִאתָ, או
סַפְק סְפִיקָא לּוֹמַר שְׁמַתְרָ שְׁיִבְרַךְ בְּרָכָה זֹו
בְּמִטְרָה לְהוֹצִיא אֶת פְּלוּנִי, או סַפְק סְפִיקָא
לּוֹמַר שְׁמַתְרָ שְׁיִבְרַךְ בְּרָכָה זֹו בְּמִטְרָה גַּם
לְצִאתָ וְגַם לְהוֹצִיא. שְׁאֲמִירַת הַבְּרָכָה וְכּוֹנְתָהּ
דְּבָר אֶחָד הֵם כְּנִשְׁמָה בְּגוּף, וְלָכֵן אֵף כְּשֵׁשֵׁנִי
הַסַּפְקוֹת מוֹרִים עַל הַתֵּר "הָאֲמִירָה" שֶׁל
הַבְּרָכָה, אִין זֶה מְסַפִּיק אִם אִין שְׁנִיָּהֶם מוֹרִים,
עַל הַתֵּר הַבְּרָכָה לְפִי "הַמִּטְרָה" שֶׁל זֶה הַמְּבָרֵךְ,
וְדו"ק.

וְלָכֵן בְּנִדּוֹן דִּידּוֹן שְׁאָדָם הַפְּסִיד יוֹם אֶחָד
שְׁלָם, וּבָא לְבָרְךָ וְלְהוֹצִיא אֶת הַמַּחְיָב בְּדָבָר,
לֹא נִתֵּן לּוֹמַר שְׁיִבְרַךְ עַל מִטְרָה כּוֹלְלַת, שְׁהָרִי
הַבְּרָכָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת עִם מִטְרָה כְּזוֹ שְׁמַכַּח
הַסַּפְק סְפִיקָא בּוֹדָאִי אִין בְּהָ אַסּוּר, וְנַחֲזִי
אַנְן, שְׁאִם מִטְרָתוֹ לְצִאתָ בְּעַצְמוֹ - אִין כָּאֵן
אֶלָּא סַפְק אֶחָד בְּלָבָד, שְׁמָא כָּל לִילָה מִצְוָה
בְּפִנֵי עֲצָמָה, וְאִם מִטְרָתוֹ לְהוֹצִיא אַחֲרִים -
גַּם לְזֶה יֵשׁ רַק סַפְק אֶחָד בְּלָבָד, שְׁמָא כְּהַגְנַת
וְרָדִים וְסִיעֵתִיָּה דְחָשִׁיב בְּרַ חֵיּוּבָא כְּדִי
לְהוֹצִיא, וְאִין זֶה מְסַפִּיק בְּשִׁבִיל לְבָרְךָ.

שְׁמָא תֵּאֲמַר יְכוֹן עַל "כּוֹנֵה כּוֹלְלַת" וְהוּי לִיָּה
בְּיַחַד שְׁנֵי סַפְקוֹת שְׁמַתִּירִים אֲמִירַת הַבְּרָכָה,
שְׁמָא כָּל יוֹם מִצְוָה בְּפִנֵי עֲצָמָה, וְשְׁמָא כְּהָרַב
גְּנַת וְרָדִים דְחָשִׁיב בְּרַ חֵיּוּבָא בְּשִׁבִיל לְהוֹצִיא,
אוּלָם לְהָאֲמוּר לֹא סְגִי בְּהָא, לְפִי שְׁאִין שְׁנֵי
הַסַּפְקוֹת מְכַשִּׁירִים אֶת אוֹתָהּ כּוֹנֵה שֶׁל
הַבְּרָכָה, רַק אֶת הָאֲמִירָה הַמְשַׁתְּפַת, שְׁאִין
כָּאֵן שְׁנֵי סַפְקוֹת שְׁמַתִּירִים לְבָרְךָ בְּכּוֹנֵה
לְצִאתָ, וְלֹא שְׁנֵי סַפְקוֹת שְׁמַתִּירִים לְבָרְךָ
בְּכּוֹנֵה לְהוֹצִיא, וְלֹא שְׁמַתִּירִים בְּכּוֹנֵה לְצִאתָ
וְלְהוֹצִיא, אֶלָּא סַפְק אֶחָד מִתִּיר רַק לְבָרְךָ

מִצְוָה בְּפִנֵי עֲצָמָה, וְאֶפְלוּ תִמְצִי לּוֹמַר שֶׁהַכֹּל
מִצְוָה אַחַת - שְׁמָא הַלְכָה כְּדַעַת ה'מְקַרְאִי
קִדְש' וְחַכְמֵי סְלוּנִיקֵי שְׁיִכּוּל לְהוֹצִיא אַחֲרִים.
לְכַאוּרָה צְרִיךְ עֵינִן.

[וְאִין לּוֹמַר דְּאִין עוֹשִׂים ס"ס כְּשֵׁשֵׁנִי הַצְּדָדִים
תְּלִיָּא פְּלוּגְתָא דְּרַבּוּוֹתָא, וְרַק בְּסַפְק דְּלֵג שְׁצַד
אֶחָד הוּא סַפְק בְּמִצְיָאוֹת, דְּנִין סַפְק סְפִיקָא,
א. אִין כּוֹ דַּעַת מְרֵן זִיע"א, וְכַפִּי שְׁהוֹכִיחַ מְרֵן
הַרַאש"ל שְׁלִיט"א ב'עֵינִן יִצְחָק' (ח"ב עמ' שא)
ב. הַעֲלָה ב'חֲזוֹן עוֹבְדִיָּה' (י"ט עמ' רנא) בְּדִין
הַזְכִּיר שְׁבוּעוֹת וְלֹא הַזְכִּיר יָמִים אוֹ לְהַפְּרֵךְ
שְׁמִבְרַךְ בְּיָמִים הַבָּאִים מִטַּעַם ס"ס, אֵף עַל
פִּי שְׁב' הַסַּפְקוֹת הוּי פְּלוּגְתָא דְּרַבּוּוֹתָא.]

וּיְדִידֵי הַרַב שְׁמַעוֹן לְלוֹשׁ שְׁלִיט"א עֲנָה עַל
קְשִׁיתָנּוּ תְרוּץ נִפְלָא: שְׁלַעוּלָם אִין עַקֵּר
הַבְּרָכָה בְּאֲמִירָה גְרִידָא, אֶלָּא בְּדַעַת הָאָדָם
בְּעַבּוּר מָה הוּא מְבָרֵךְ, וְלָכֵן גַּם אַסּוּר בְּרָכָה
לְבַטְלָה - אִינוּ תְלוּי רַק אִם "הָאֲמִירָה" שֶׁל
זֶה הַמְּבָרֵךְ יֵשׁ לָהּ מְקוֹם בְּהַלְכָה, אֶלָּא תְלוּי
בְּעַקֵּר בְּדַעַת הָאָדָם, אִם "הַמִּטְרָה" שְׁבַעְבוּרָה
הוּא מְבָרֵךְ יֵשׁ לָהּ מְקוֹם בְּהַלְכָה אוֹ לֹא.
וְכֵן מִתְבָּאֵר מִכְּמָה דְּגַמְאוֹת שְׁעַסַק בְּהֵם
מְרֵן זִיע"א בְּשׁו"ת יִבִיעַ אֲמַר ח"ח (חאו"ח סי'
כד), ע"ש.

וְלָכֵן אִינוּ רְשָׁאֵי לְבָרְךָ בְּרָכָה אֶלָּא בְּכּוֹנֵת
בְּרָכָה לְצִאתָ יְדֵי חוּבָה, אוֹ בְּכּוֹנֵת בְּרָכָה
לְהוֹצִיא אַחֲרִים יְדֵי חוּבָה, אוֹ בְּכּוֹנֵה כּוֹלְלַת
גַּם לְצִאתָ וְגַם לְהוֹצִיא אַחֲרִים יְדֵי חוּבָה.
וְכִמּוֹ כֵּן יְכוּל לְבָרְךָ עַל תְּנַאִי, וְכְגוֹן שְׁהִי
שְׁנִים שְׁאֶכְלוּ ב' פְּרוֹת, בְּאֶחָד הִיָּה כְּזִית
וּבְשֵׁנִי לֹא הִיָּה, וְנִסְתַּפְּקוּ מִי מְהֵם אֶכְל אֶת
הַגְּדוּל וְנִתְחַיֵּב בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה, נִרְאָה בְּרוּר
שְׁרִשָׁאֵי הָאֶחָד לְבָרְךָ וְחִבְרוּ יִשְׁמַע, וְהַמְּבָרֵךְ
יִתְכּוֹן עַל תְּנַאִי, שְׁאִם הוּא אֶכְל כְּזִית מִתְכּוֹן
לְצִאתָ וְאִם חִבְרוּ אֶכְל כְּזִית מִתְכּוֹן לְהוֹצִיא,
וְאִין בְּזֶה חֲשֵׁשׁ, שְׁהָרִי כּוֹנֵה אַחַת בּוֹדָאִי
נְכוֹנָה וּמַחְיַבַת בְּרָכָה לְלֹא סַפְק, אֶלָּא שְׁהוּא
אִינוּ יוֹדַע אִיזוֹ כּוֹנֵה הִיא, וְלָכֵן מִתְנָה שְׁמִבְרַךְ

בַּמַּטְרָה לְצֵאתָ, וְסַפֵּק אֶחָד מֵתִיר רַק לְבָרֶךְ
בַּמַּטְרָה לְהוֹצִיא.

וְאִדְרָבָא לְכַאוּרָה אִם יָכוֹן לְשִׁתִּיהֶם בְּיַחַד
גִּרְע טְפִי, וְכֹאֲלוּ הַגְּדִיל חֲמַר הָאֲסוּר (מַעֲיִן
רְבוּי בְּשַׁעוּרִים, אֲבָל לֹא חֲשִׁיב שְׁנֵי אֲסוּרִים
מִמֶּשׁ שְׁסוּף סוּף מַעֲשֵׂה הָאֲמִירָה אֶחָד הוּא).
וְנִרְאָה לְדַמּוּת עַל דְּרָךְ מְשָׁל, לְקַדְרָה שֶׁל
הֵתַר שֶׁנִּפְל לְתוֹכָהּ שְׁנֵי מִיָּנִים שֶׁל אֲסוּר,
אֶחָד וְדַאי יֵשׁ בּוֹ שַׁעוּר נִתְיַנֵּת טַעַם אֶלָּא
שֶׁהוּא סַפֵּק פּוֹגֵם, וְהַשְׁנִי וְדַאי מְשַׁבֵּחַ אֶלָּא
שֶׁסַּפֵּק יֵשׁ בּוֹ שַׁעוּר נִתְיַנֵּת טַעַם, שֶׁפְּשׁוּט
הַדְּבָר דָּאִין לַעֲשׂוֹת סַפֵּק סַפִּיקָא שְׁמָא
הָרַאשׁוֹן אֵינּוּ נוֹתֵן טַעַם, וְאִם תִּמְצִי לִוְמַר
נוֹתֵן טַעַם שְׁמָא הַשְׁנִי פּוֹגֵם, שֶׁהָרִי עַל כָּל
אֲסוּר לִיכָא אֶלָּא חַד סַפִּיקָא וְאֲמַרִינָן בֵּיה
סַפִּיקָא דְאוּרִיתָא לְחוּמְרָא, וְאִדְרָבָא אִם הִיָּה
נוֹפֵל לְקַדְרָה רַק אֲסוּר אֶחָד הִיָּה פְחוֹת חֲמוּר,
שֶׁהָאוֹכְלוֹ הִיָּה עוֹבֵר מִסַּפֵּק רַק עַל אֲסוּר
אֶחָד, וְעַכְשָׁו שֶׁנִּפְּלוּ שְׁנֵי אֲסוּרִים אִם אֶכַּל
עֵבֶר מִסַּפֵּק עַל שְׁנֵי אֲסוּרִים.

וְלְכַאוּרָה הִכִּי נִמְי בְּגִדּוֹן דִּידוֹ, שְׁאִם הִיָּה מִכּוֹן
רַק לְמַטְרָה אַחַת, כְּגוֹן לְצֵאתָ בְּלִבְד אוֹ לְהוֹצִיא
בְּלִבְד, הִיָּה עוֹבֵר עַל אֲסוּר אֶחָד רְגִיל שֶׁל
סַפֵּק בְּרָכָה לְבַטְלָהּ, אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁמְכּוֹן לְבִ'
מַטְרוֹת, לְצֵאתָ וְלְהוֹצִיא, וְכָל אַחַת מֵהַמַּטְרוֹת
הִיא אֲסוּרָה בְּפָנֵי עֲצָמָה מִכַּח סַפֵּק בְּרָכָה
לְבַטְלָהּ, הִנּוּ לִיה אֲסוּר אֲמִירַת בְּרָכָה כְּזוֹ
חֲמוּר פִּי שְׁנַיִם, שֶׁהָרִי יֵשׁ בּוֹ שְׁתֵּי מַטְרוֹת
שֶׁאֲסוּרוֹת כָּל אַחַת בְּפָנֵי עֲצָמָה מִכַּח סַפֵּק
בְּרָכָה לְבַטְלָהּ.

אֲלוּ דְבָרֵינוּ הַמְּחַפְיָמִים וְהַמְּאִירִים שֶׁל יְדִידֵי
הָרַב שֶׁמַּעוֹן לְלוֹשׁ שְׁלִיט"א, וּמִיָּנֵי וּמִנְיָה
יִתְקַלַּס עֵילָאָה.

עֲרֵבוֹת - בְּבִרְכוֹת הַנְּהַגִּין

אִיתָא בְּגִמְרָא (רַאשׁ הַשְּׁנָה כַּט, א): "כָּל הַבְּרָכוֹת
כָּלוּ, אִף עַל פִּי שְׁיִצָּא - מוֹצִיא, חוּץ מִבְּרַכַּת
הַלֶּחֶם וּבְרַכַּת הַיַּיִן, שְׁאִם לֹא יִצָּא - מוֹצִיא,

וְאִם יִצָּא - אֵינּוּ מוֹצִיא". וּבְרַש"י: "וְשִׁאָר
בְּרַכַּת פְּרוֹת וְרִיחֵי, שְׁאֵינָן חוֹבָה אֶלָּא שְׁאֲסוּר
לְהַנּוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה, וּבְזוֹ -
אֵין כָּאֵן עֲרֵבוֹת, שְׁאֵינּוּ חוֹבָה עַל הָאָדָם; לֹא
לִיתְהַגִּי וְלֹא לִיבְרִיר". וְכֵן פָּסַק בְּשִׁלְחוֹן עֲרוּךְ
(קסז, יט): "מִי שְׁאֵינּוּ אוֹכֵל - אֵינּוּ יְכוֹל לְבָרֶךְ
בְּרַכַּת הַמוֹצִיא לְהוֹצִיא הָאוֹכְלִים".

אֲמַנָּם בְּסַפֵּר 'שְׁבַחֵי הַלוֹלִים' (או"ח שם)
הַתְּקַשָּׁה, דְּלְכַאוּרָה דִּין זֶה טַעוֹן בְּאוּר, שֶׁהָרִי
לְעַנְיָן בְּרַכַּת הַנְּהַגִּין קִיָּמָא לֵן בְּגִמְרָא (בְּרַכוֹת
לה, א) שְׁאֲסוּר לְאָדָם לְהַנּוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה
בְּלֹא בְּרָכָה, וְכִשְׁרוּצָה לְאָכֵל - לְכוּלֵי עֵלְמָא
יִשְׁגוּ חַיִּיב לְבָרֶךְ קִדְם הָאֲכִילָה, וְכִיּוֹן שֶׁכְּשִׁבָא
לְאָכֵל הוּא חַיִּיב בְּבִרְכָה, מַדּוּעַ לֹא יוֹכֵל חֲבֵרוֹ
לְהוֹצִיאָו בְּבִרְכָה זוֹ מִדִּין עֲרֵבוֹת, כְּדִין שְׁאָר
בְּרַכַּת הַמַּצְוֹת הַמְּחַיְבֹת, וְהִכָּא נִמְי הִיא
בְּרָכָה מְחַיְבַת כִּיּוֹן שְׁרוּצָה לְאָכֵל. וְאֲמַנָּם
בְּבִרְכַּת הַנְּהַגִּין אֵינּוּ חַיִּיב לְהַכְּנִס לְחַיִּיב זֶה
שֶׁל בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה, שְׁאִם לֹא יֹאכֵל אֵינּוּ
מִתְחַיֵּב בָּהּ, מִכָּל מְקוֹם לְאַחַר שֶׁנִּכְנַס לְחַיִּיב
בְּרָכָה - הָרִי זֶה כְּחַיִּיב גְּמוּר שֶׁל כָּל הַמַּצְוֹת,
וּמַדּוּעַ לֹא נֶאֱמַר בְּזֶה דִּין עֲרֵבוֹת?

וְכַתֵּב לְבָאָר, דְּצִרִיר לִוְמַר דִּדִּין עֲרֵבוֹת נִתְחַדֵּשׁ
רַק בַּמַּצְוֹת וְחַיִּיבִים שְׁאָדָם צִרִיר לְקִיָּמָם
בְּתוֹרַת חַיִּיב גְּמוּר, וְכֵן בְּחַיִּיבִים שֶׁכְּשִׁהֲתַחֵיב
בָּהֶם - אֵינּוּ יְכוֹל לְסַלֵּק אֶת הַחַיִּיב מֵעֲלֵיו,
וְעַכְשָׁו הֵם חַיִּיב גְּמוּר עֲלֵיו, וְלָכֵן בְּבִרְכַּת
הַמַּצְוֹת יְכוֹל לְהוֹצִיא אֶת חֲבֵרוֹ, כִּיּוֹן שֶׁחֲבֵרוֹ
כָּבֵר אֶכֶל וְהִתְחַיֵּב בְּבִרְכַּת הַמַּצְוֹת, וְאֵינּוּ יְכוֹל
לְהַסְתַּלֵּק מִחוּב זֶה, וּבְכַהֲאֵי גִּוְנָא נֶאֱמַר דִּין
עֲרֵבוֹת. מַה שְׁאֵין כֵּן בְּבִרְכוֹת הַנְּהַגִּין לֹא
נֶאֱמַר דִּין עֲרֵבוֹת, כִּיּוֹן שְׁאֵינּוּ חַיִּיב לְאָכֵל
וְלְהִתְחַיֵּב בְּבִרְכָה רִאשׁוֹנָה, וְגַם כִּשְׁהוּא רוּצָה
לְאָכֵל וְהִתְחַיֵּב לְבָרֶךְ - מִכָּל מְקוֹם יְכוֹל לְסַלֵּק
הַחַיִּיב מֵעֲלֵיו עַל יְדֵי שְׁלֹא יֹאכֵל, וְאִם אֵינּוּ
אוֹכֵל אֵין עֲלֵיו חַיִּיב לְבָרֶךְ, וּבְסוּג חַיִּיב כְּזֶה
שֶׁיְכוֹל לְהַסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ לֹא נֶאֱמַר דִּין עֲרֵבוֹת.

וּבְזֶה בָּאָר אֶת הַמוֹבָא בְּסַפֵּר 'מִנְחַת פְּרִי'
בְּשֵׁם הַגְּרַשׁ"ז אוֹיְעֲרָבָא זְצ"ל, שְׁאָמַר שְׁדִין

להוציא אחרים, וכן הוא בסיומן תרצ"ב (ס"ג) לגבי מגלה, דיכול לברך להוציא אחרים. וגם בהלכות חנכה שבסיומן תרע"א ב'שערי תשובה' (סקי"א) מבאר דמי שברך ברפת הזמן על ההדלקה בבית הכנסת יכול שוב לברך להוציא בני ביתו עי"ש ופלא שכל זה נעלם מעיני החתם סופר, וצריך עיון.

וכתב שאין לומר שדעתו לחלק בין ברפת הזמן על המצוות, שבהם יכול לברך להוציא אחרים, לברכה על החג - דמה טעם יש לחלק בין זה לזה? ועוד דבשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' רח"צ) כתב פו, וחזר על דבריו אף לענין ברפת הזמן על המילה, ותמה גדולה היא. שור וראה שכבר נתקשה בדברי החתם סופר נכדו הגאון רבי שמעון סופר הי"ד גאב"ד ערלוי בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' צ"ג).

ואף שכתב הרמב"ם (ברכות יא, י) דהעושה מצוה לאחרים אינו מברך שהחיינו, לא מיירי במוציא את בעל המצוה בברכה, אלא במי שעושה מצוה לאחרים שלא בפניהם, וכמו שכתב הפס"ק משנה שם בשם הרמ"ך, והרמב"ם דיק הלכה זו מלשון הגמרא בסנה"מ ה'עושה ספה לעצמו מברך, אבל פשוט שיכול להוציא אחרים בברפת הזמן.

ועוד יש לתמה לדברי החתם סופר, הא נמצא מקלקל בכל אפן, שהלא לכאורה פשוט דגם מי שעדין לא יצא, ומתכונן שלא לצאת ובא עתה להוציא אחרים - כל כחו מדין ערבות, דבכל ענין שמוציא ואינו יוצא, מדין ערבות אתינו עלה, ואם ליכא ערבות בברפת הזמן - איך יכונן שלא לצאת ויוציא אחרים שבבית הכנסת ידי חובה.

אמנם בברפת שהחיינו על פרי חדש אינו מוציא אחרים, כיון דהוי רשות, וכמו שכתב ה'פרי מגדים' (או"ח רכה א"א א'), וכן כתב באבני גזר (או"ח סי' תמ"ט). ולעת עתה צריך עיון בדברי רבן של ישראל ה'חתם סופר' זצ"ל.

ערבות שיף גם בתפלת הדרך, דהינו אדם הנוסע בדרך והתחייב בתפלת הדרך - יכול חברו להוציאו בברכה, הגם שחברו לא התחייב בה או שכבר ברך ויצא, מכל מקום יכול השני להוציאו מדין ערבות.

ולכאורה, אף על פי שלא היה חייב לצאת לדרך ולהתחייב, ולא דמי לברפת המצוות שהיא מחייבת על האדם בכל מצב - מכל מקום לפי האמור, כיון שהנוסע כבר נמצא בדרך - התחייב בברכת הדרך, ועתה אינו יכול לסלק מעליו חייב זה - שפיר יש בזה דין ערבות ויכול חברו להוציאו.

ערבות - בברכת 'שהחיינו'

הנה, הגאון 'חתם סופר' (שו"ת או"ח סי' קמ"ג) עלה לדון בדבר החדש, דשליח צבור המקדש בבית הכנסת בליל החג, יכונן שלא לצאת בברפת הזמן, דאם יצא ידי חובה - שוב לא יוכל לברך להוציא בני ביתו, דברכות הזמן הוי כברכת הנהגין ולא אמרינן ביה אם יצא מוציא.

וב'מנחת אשר' כתב דיש לתמה בדבריו תלת תמיהה:

א. הלא פשוט דברפת הזמן - ברפת השבח היא ולא ברפת הנהגין, וכמבאר להדיא ברמב"ם (ברכות י, א) וזה גם פשוט בסב"א, דמה ענין ברכה זו לברפת הנהגין.

ב. אף לו ברפת הנהגין יהיה, מכל מקום כיון דחובה היא יש בה ערבות, ואף על פי שיצא מוציא אחרים מדין ערבות, ואין זה תלוי במהות הברכה וענינה, אלא אם חייב הוא או רשות.

ג. אף ביותר יש לתמה, דדברי אדוננו החתם סופר נסתרים לכאורה משני סעיפים מפרשים בשלחן ערוך, דבסיומן תקפ"ה (ס"ב) לגבי תקיעת שופר כתב הרמ"א להדיא דאם כבר יצא בעצמו יכול לברך את כל הברכות

עֲרֻבוֹת - בְּקִטְנִים

וּלְעֵנִין דִּין עֲרֻבוֹת בְּקִטְנוֹ. הַזְכָּרְנוּ לְעֵיל אֶת דְּבָרֵי הַבְּאוּר הַלְכָה' (רִישׁ סִימָן תִּרְפֹּט) דְּהַפְּרִי מְגִדִים נִסְתַּפֵּק גַּם כֵּן לְגַבֵּי קִטְנוֹ שֶׁכָּבֵר יֵצֵא יְדֵי חֻבַּת קְרִיאָה - אִם יֵשׁ לוֹ דִּין עֲרֻבוֹת לְהוֹצִיא אִשָּׁה אוֹ קִטְנוֹ אַחֵר.

וְכַתֵּב בְּסֵפֶר 'שְׁלֵמֵי תוֹדָה' (פִּוּרִים ס' יד) שֶׁדָּבָר זֶה שְׁנוּי בְּמַחֲלֶקֶת הַפּוֹסְקִים הָאֲחֵרוֹנִים:

דְּהֵנָּה בְּבִרְכוֹת (כ, ב) אֲמַרְיִן דְּקִטְנוֹ שֶׁאֵכֵל כְּדֵי שְׁבִיעָה מוֹצִיא אֶת אָבִיו שֶׁאֵכֵל כְּזֵית בְּבִרְכַת הַמִּזוֹן, דְּאֵתֵי דְרַבְּנָן וּמְפִיק דְרַבְּנָן. וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת (מַגְלָה יט, ב) דְּדוֹקָא אִם אֵכֵל הַקִּטְנוֹ כְּדֵי שְׁבִיעָה הוּא דְמוֹצִיא אֶת הַגְּדוֹל, אֲבָל אִם אֵכֵל כְּזֵית אִינוּ מוֹצִיא, דְּהַקִּטְנוֹ הוּא תְּרֵי דְרַבְּנָן וְאָבִיו חַד דְרַבְּנָן, וְלֹא אֵתֵי תְּרֵי דְרַבְּנָן וּמְפִיק חַד דְרַבְּנָן.

וְתַמָּה הַגָּאוֹן רַבֵּי עֲקִיבָא אֵיגֵר בְּתַשׁוּבָה (ס' ז) אִף דְאֵכֵל הַקִּטְנוֹ רַק כְּזֵית וְהוּי תְּרֵי דְרַבְּנָן, מְכַל מְקוֹם יוֹצִיא אֶת אָבִיו שֶׁאֵכֵל כְּזֵית דְּהוּי חַד דְרַבְּנָן עַל יְדֵי דִין עֲרֻבוֹת, דְלֵעֲנִין דְרַבְּנָן חֲשִׁיב 'בֵּר חִיּוּבָא', וּמֵאֵי שְׁנָא מִמֵּי שֶׁאֵכֵל כְּזֵית וּמְחִיב רַק מְדַרְבְּנָן דְמוֹצִיא אֶת מֵי שֶׁאֵכֵל כְּדֵי שְׁבִיעָה דְמְחִיב מְדַאוּרִיתָא עַל יְדֵי דִין עֲרֻבוֹת, כִּיּוֹן דְּהוּי 'בֵּר חִיּוּבָא' כְּלַפֵּי דְאוּרִיתָא, אִף עַל פִּי שְׁעֵתָה אֵין חִיּוּבָם שְׁוָה.

וּבַחֲזוֹן אִישׁ (או"ח ס' כ"ט סק"ה) תַּרְץ דְּהַתּוֹסְפוֹת סְבָרֵי דְבְּקִטְנוֹ לֹא תִקְנוּ חֻכְמִים דִּין עֲרֻבוֹת שְׁיֵהִיו עֲרָבִים עַל אַחֲרִים, וְאֵין עֲרֻבוֹת הַגְּדוֹלִים עַל הַקִּטְנִים, וְהַלְכָּף אִינוּ מוֹצִיא לְגְדוֹל אֲלֹא אִם הוּא מְחִיב בְּעֲצָמוֹ כְּחִיּוּב הַגְּדוֹל כְּגוֹן שֶׁאֵכֵל שִׁיעוּרָא דְאוּרִיתָא וְהַגְּדוֹל אֵכֵל שִׁיעוּרָא דְרַבְּנָן, דְּתַרוּוִיּהוּ הוּוּ חַד דְרַבְּנָן וּמוֹצִיא מִדִּין שׁוּמַע כְּעוֹנָה, אֲבָל כְּשֵׁלָא אֵכֵל

כְּדֵי שְׁבִיעָה, דְחִיּוּב הַקִּטְנוֹ הוּא תְּרֵי דְרַבְּנָן וּבְעֵי לְדִינָא דְעֲרֻבוֹת - אִינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא. וּמִבְּאֵר דְדִין זֶה, אִם יֵשׁ בְּקִטְנוֹ דִין עֲרֻבוֹת בַּמִּצְוֹת שְׁחִיב בְּהֵם, תִּלְיָא בְּפִלּוּגְתָא דְהַגָּאוֹן רַבֵּי עֲקִיבָא אֵיגֵר וְהַחֲזוֹן אִישׁ.

וְהֵנָּה הַחֲזוֹן"א עוֹסֵק בְּעֲרֻבוֹת הַקִּטְנוֹ עַל הַגְּדוֹל (הֵינּוּ אִם קִטְנוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא גְדוֹל), וְכֹל מְקוֹם לְפִי דְבָרָיו יֵשׁ לוֹמֵר דְבְּקִטְנוֹ לֹא תִקְנוּ כְּלָל דִּין עֲרֻבוֹת, וּמִמִּילָא קִטְנוֹ אִינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא גַּם כֵּן אֶת חֲבֵרוֹ הַקִּטְנוֹ, דְמִשׁוּם קִטְנוּתוֹ - לֹא חִיּוּבוֹ מִדִּין חֲנוּף אֲלֹא עַל עֲצָמוֹ, אֲבָל לֹא לְהִיּוֹת עֲרָב גַּם עַל אַחֲרִים, וּמִסְתַּבֵּר שֶׁאֵין הַבְּדֵל בְּעֵנִין זֶה בֵּין לְהוֹצִיא אֶת הַגְּדוֹל, לְבֵין לְהוֹצִיא קִטְנוֹ אַחֵר.

וְלֹא מִיבְעִיָּא לְדַעַת הַרְמַב"ן (פ"ג דְּבִרְכוֹת) דְּקִטְנוֹ לֹא בֵּר חִיּוּבָא הוּא כְּלָל אֲפִלּוּ מְדַרְבְּנָן, וְרַק עַל אָבִיו מוּטַל הַחִיּוּב לְחַנּוּכוֹ, דְלַפִּי זֶה וְדֹאֵי דְלֹא שִׁיר עָלָיו דִּין עֲרֻבוֹת אֲפִלּוּ לְהוֹצִיא קִטְנוֹ חֲבֵרוֹ, שְׁהֵרֵי אִינוּ מְחִיב כְּלָל בַּמִּצְוָה, אֲלֹא אֲפִלּוּ לְדַעַת הַסּוּבָרִים דְמְדַרְבְּנָן מִדִּין חֲנוּף מִיְקָרֵי הַקִּטְנוֹ בֵּר חִיּוּבָא - מְכַל מְקוֹם יֵשׁ לוֹמֵר דְּדוֹקָא הַקִּטְנוֹ בְּעֲצָמוֹ חִיּוּבוֹ מִדִּין חֲנוּף, אֲבָל לְהוֹצִיא אַחֲרִים מִדִּין עֲרֻבוֹת לֹא, דְאִינוּ מְחִיב וְאִינוּ עֲרָב עַל חִיּוּבָא דְאַחֲרִים.

עֲרֻבוֹת - בְּגֵרִים

וּלְעֵנִין עֲרֻבוֹת לְעֵנִין גְּרָמִים - הַזְכָּרְנוּ לְעֵיל דַּעַת רַשִׁ"י (נִדָּה יג, ב) שֶׁכַּתֵּב לְהוֹכִיחַ שְׁלֹא נִתְעַרְבוּ יִשְׂרָאֵל בְּעַד גְּרָמִים, "דְּאֲמַרְיִן בַּמַּס' סוּטָה (דף לז): נִמְצָא לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלְפֵי וּשְׁלֹשֶׁת אֶלְפִים וְתַק"ן בְּרִיתוֹת שֶׁכָּלֵן נִתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה אֲלֵמָא לֹא נִתְעַרְבוּ עַל הַגְּרָמִים". וּבַתּוֹסְפוֹת שֵׁם פְּלִיגֵי עֲלֵיהּ, עֵין שֵׁם.

דְּבַרֵי חֲזוֹק וְהִתְעוֹרְרוֹת לְפָרֶשֶׁת נִשְׂא

אך בדור האחרון, דורו של שמד, נקראים בני ישראל 'בני מררי' על שם שממרים את חייהם ביסורים קשים, וכפי שנרמז בשמות בניו של מררי - מחלי ומושי, 'מחלי' מלשון חלי ומכה, ו'מושי' מלשון שמשו מאהליהם, והם טרודים, סחופים ודוויים ממחרפיהם ומלוחציהם, לא אמר 'נשא' את ראשם לבית אבתם, אחר שהם עומדים במדרגה שאין כל בריה יכולה לעמוד במחצתם, כמו שאמרו חז"ל (ב"ב י, ג) דורו של שמד אין בריה יכולה לעמוד במחצתם, והיאך? אמר בהם נשא לבית אבות? הרי אין צריך לרומם אותם אל מדרגת אבותם, כי אבותם טפלים להם והם גדולים מהם.

ומכאן חזוק גדול לדורנו, דור אחרון, אשר אנחנו טרופים ומערבבים מכל צר ומצר, 'בני מררי' כפשוטו וכמשמעו, ועל ידי ההתחזקות באמונה פשוטה בבורא עולם, לעשות רצונו ולעבדו עד כמה שידינו מגעת כפי שכלנו ומחננו, הרי אנו חשובים יותר מהדורות הקודמים, וכלשון ה'חתם סופר' שאבותם טפלים להם והם גדולים מהם.

מַעֲלָתוֹ שֶׁל דוֹר 'עֵקֶבְתָּא דְּמִשְׁיָחָא'

ובאפן אחר רמזו על הפסוק בריש הפרשה "נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבתם", 'בני גרשון' - מרמז על המרגישים עצמם מגרשים ומרחקים מה' ומנחלתו, ובכללם בני הדור האחרון, אשר הוא מלא וגדוש בנסיונות ופתויים, ובני הדור הלזה חושבים ומרגישים כי ח"ו אבודים המה ברוחניות ובגשמיות. לאלו אמרה תורה 'נשא את ראשם', והיאך? - על ידי שתאמר להם 'גם הם לבית אבתם' - שיידעו כי הם בניו רחומיו של בורא עולם, כדכתיב (דברים יד,

ונסים את השעור, במעט דברי תורה מעניינא דיומא, שבת פרשת נשא שאנו מצויים בה כעת, כפי שהובא בקונטרס 'באר הפרשה' למשפיע החסידי הנודע רבי אלימלך בידרמן שליט"א.

'בני מררי' - גבוהה מעלתם ממועלת אבותם

בפסוקים בתחלת פרשתנו, אנו מוצאים שזכרה משמרת עבודתם של שלוש משפחות הלויים, גרשון קהת ומררי, אולם - תמה מרנא ה'חתם סופר' (תורת משה נשא) - לכאורה נשים לב שישנו הבדל בין הצוויים: ביחס לגרשון וקהת - נאמרה לשון 'נשיאות ראש לבית אבותם': "נשא את ראש בני קהת מתוך בני לוי למשפחתם לבית אבתם... נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבתם למשפחתם", לעמת זאת - ביחס לבני מררי נאמר "בני מררי למשפחתם לבית אבתם תפקד אתם".

מדוע לא נזכרה לשון 'נשיאות ראש' כלפי 'לבית אבותם' של בני מררי?

מבאר ה'חתם סופר': הנה 'קהת וגרשון' מרמז על זמני אורה שהיו לישראל, זמנים שהיתה קרנם של ישראל בתפארתה - 'קהת' מורה על עת שישבו ישראל בארצם, מלשון 'ולו יקהת עמים' (בראשית מט, י), 'גרשון' מרמז על אחר שגרשו מארצם, אך עדין היו ביניהם חכמים שהורו להם את הדרך ילכו בה. כלפי זמנים הללו - שהיו יושבים לבטח בארצם, ואף כשגלו בעוד חכמי הדור מאירים עליהם מכבודם, נאמר 'נשא לבית אבתם', כי אבותם חשובים מהם, ויש לנשא ולרומם את הבנים שיהיו במעלת בית אבותם.

אֶלָּא כְּאִמּוֹר, דּוֹקָא בְּרַגְעִים הַנֶּעְלִים וְהַקְּרוּבִים בְּיוֹתֵר לְטִהְרָה וְכִפְרָה, מִתְחַזֵּק וּמִתְעַצֵּם הַשֵּׁטָן לְטִמְאָה וְלִהְפָּרִיד בֵּין הַדְּבָקִים, וְלִכֵּן קָרוֹב מְאֹד לֵהִיּוֹת הַכֹּהֵן בְּעַל קָרִי בְּלִילָה זֶה.

וּמִכֵּאן, שְׂבִדוּרְנוּ זֶה, אֲשֶׁר אִף עֵינַיִם עוֹרוֹת רואות את מלחמת הסט"א על כל יחיד ויחיד מבני ישראל ללכדו ב'רשת' הַטְּמֵאָה וְלִהְפִּילוֹ לְבוֹר שַׁחַת, מִזֶּה נִלְמַד כִּמְהָ גְדֻלַּת חֲשִׁיבוֹתוֹ הַרְבֵּה שֶׁל דוֹרְנוּ, שְׂכָל יָחִיד וְיָחִיד יְכוּל לְהַשִּׁיג בְּעִבּוּדָתוֹ לֵהִיּוֹת כִּכְהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים הַנּוֹכְנֵס לִפְנֵי וְלַפְּנִיָּם, וְכַשִּׁיכִיר כָּל אֶחָד בְּכַחוּתוֹ הַגְּדוֹלִים - יִקַּל לוֹ לְהִתְגַּבֵּר וּלְנַצֵּחַ אֶת יָצְרוֹ.

'לְבֵית אֲבֹתָם' - הַתְּבוּנָה בְּדַרְכֵי אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים

עוֹד אֶפְשָׁר לְרַמֵּז בְּאוֹמְרוֹ 'גַּם הֵם לְבֵית אֲבֹתָם', שֵׁשׁ לְחִזֵּק אֶת הַדּוֹר הַאֲחֵרוֹן, 'בְּנֵי גְרִשׁוֹן', עַל יְדֵי לְמוּד מוֹסֵר הַשֵּׁכֶל מֵהַלִּיכּוֹתֵם וְהַנְּהַגְתֶּם שֶׁל הָאֲבוֹת, הַדּוֹרוֹת הַקְּדוּמִים, אֲשֶׁר עָבְדוּ אֶת ה' בְּתַמִּימוֹת וּבְלִבָּב שְׁלֵם, בְּאֶמוּנָה עֲמֻקָּה וּבְשִׂמְחָה. וּמֵאִידֶךָ - לְלַמֵּד וּלְסַפֵּר מִמַּעֲלֵתֶם הַרוּחָנִית הַגְּבוּהָה וּמֵהַשִּׁגּוֹת שֶׁהַשִּׁיגוּ, אֲשֶׁר לֹא בְּנִמְצָא כָּלֵל לְהַשִּׁיג בְּדוֹר הַיְתוּם שֶׁאֵנוּ מְצוּיִים בּוֹ. בְּאֵם גִּדַּע שֶׁ'בְּנֵי קְדוּשִׁים' אֲנַחְנוּ - נִרְגִּישׁ מְחִיבוֹת לְהַמְשִׁיךְ דֶּרֶךְ אֲבוֹתֵינוּ וְלִהְנַחִילָהּ לְדוֹרוֹת הַבָּאִים.

וּבְזֶה בָּאָרוּ בַּמִּקְרָא "חוֹשֵׁף שְׂבִטוֹ שׁוֹנֵא בְּנוֹ" חוֹשֵׁף שְׂבִטוֹ - הַנִּמְנָע מִלְּהוֹדִיעַ לְבְּנָיו מֵאִיזָה שְׂבִטָה הֵם - כְּלוֹמֵר שְׂמוֹצָאָם מִמְּקוֹר קְדוּשׁ יְהִלְכוּן, הֵרִי בְּזֶה גּוֹפָא הֵנוּ שׁוֹנֵא בְּנוֹ, כִּי כְּאֲשֶׁר יִדַּע הָאָדָם אֶת חֲשִׁיבוֹתוֹ וְדַאי יִרְאֶה לְהִתְנַהֵג כְּפִי הָרְאוּי לְגִזַּע קְדוּשׁ כְּמוֹהוּ.

א) 'בְּנִים אַתֶּם לֵה' אֱלֹקֵיכֶם, וּבְזֶה תִּתְחַזַּק רִוְחְכֶם, וְיִהְיֶה לָּהֶם נְשִׂאוֹת רֹאשׁ וְהִרְמַת קֶרֶן.

שְׂהַרֵי הָאֵב הַמְּטַפֵּל בְּעִשְׂרֵה בְּנִים, וְאֶחָד מֵהֶם חוֹלָה ל"ע, הֵרִי כָּל 'רֹאשׁוֹ וְרִבּוֹ' שֶׁל הָאֵב נִתּוּנִים לְאוֹתוֹ בֶּן הַחוֹלָה וְהַחֲלָשׁ, אִף אֲנִי נֹאמֵר לְדוֹר חֲלָשׁ כְּזֶה בְּרוּחַ וּבְגִשָׁם, שְׂרוּחַ קִמְעָה עוֹכֶרְתוֹ... כְּבִיכּוֹל כָּל מַעֲיָנָיו שֶׁל הַקֵּב"ה נִתּוּנִים עֲלֵינוּ...

חֲבֵה יִתְרֶה נוֹדַעַת לְבְּנֵי דוֹרְנוּ, הַדּוֹר הַאֲחֵרוֹן קֵדָם בִּיאַת מְשִׁיחַ, אֲשֶׁר הַנְּסִיווֹת בּוֹ רַבּוֹ לְמַעֲלָה רֹאשׁ, שֶׁכֵּן דִּיקָא נְסִיווֹת אֵלּוּ מוֹכִיחִים כִּמְהָ חֲשִׁיבוֹת מִיְחַדָּת יֵשׁ לְעִבּוּדָתָנוּ. וְכַדְבָּרֵי ה'תּוֹסְפוֹת יוֹם-טוֹב' (אֲבוֹת ה, ה) עַל הַמְּבֹאֵר בְּמִסְכַּת יוֹמָא, שֶׁפִּרְחֵי כְּהֵנָּה הָיוּ עוֹמְדִים בְּלִיל יוֹם הַכַּפּוּרִים בְּסִמּוּךְ לְכַהֵן גָּדוֹל, אִם הָיוּ רוֹאִים אוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא מִתְנַמְנֵם - מִכֵּין בְּאֶצְבַּע צְרָדָה לְהַקִּיצוֹ. וּמִבְּאֵר הַתּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב, כִּי יִצַּר טוֹב וְיִצַּר הָרַע מִתְקוּטָטִים זֶה עִם זֶה כְּשֶׁנִּי אוֹיְבִים, וְכַשִּׁי אֶחָד מֵהֶם רֹאֶה שֶׁקְּרוֹב הוּא לֵהִיּוֹת מְנַצֵּחַ - מִתְחַזֵּק עַל עֲמָדוֹ לְהִלָּחֵם, בְּרֹאוֹתוֹ כִּי כְּלָתָה אֵלּוּ הָרַעָה, וּמִכֵּיוֵן שֶׁגְּדוּלָה קִדְשַׁת לֵיל יוֹם הַכַּפּוּרִים עַד מְאֹד, וּבְפִרְט גְּבִי כֵהֵן גָּדוֹל שֶׁעֵתִיד לְעַמֵּד לְמַחְרַת בְּעִבּוּדַת הַקִּדְשׁ לְכַפֵּר עַל הַכָּלָל כְּלוֹ מְכַל חֲטָאֵיהֶם, עַל כֵּן מְנַסֶּה הַסֵּט"א בְּכָל כַּחוֹ לְהַכְשִׁילוֹ וּלְטַמְאוֹתוֹ, לְכֵן הַצֵּרֶךְ הַכֹּהֵן שְׂמִירָה גְּדוּלָה כָּל כָּף.

וּבְזֶה בָּאָר אֶת פִּשְׁרוֹ שֶׁל אֶחָד מֵעִשְׂרֵה נְסִים שֶׁנַּעֲשׂוּ לְאֲבוֹתֵינוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ: "וְלֹא אָרַע קָרִי לְכַהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים", וְלִכְאוּרָה מִדוּעַ יִאָרַע לוֹ קָרִי, אַחַר שֶׁהָיוּ מְזַרְזִין אוֹתוֹ כָּל שְׂבַעַת הַיָּמִים, וְהוּא בְּטִהְרָה כָּל הַיּוֹם הַהוּא, וְזִקְנֵי הָעָם כָּל הַלֵּילָה לֹא יִחְשׂוּ מִלְּזָרוֹ.

פְּנִינִים נִפְלָאִים מִפִּי הָאֲדָמוֹר רַבִּי דָּוִד אַבִּיחֲצִירָא שְׁלִיט"א

בְּמַעַלְת הַצְּדִיקִים וְדִרְגַת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים

לְפִי מִדְרָגְתוֹ חַיֵּב עֲצָמוֹ בְּתַקוּן - גְּלוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, עַל מִנְתָּ לְהִטְהַר וּלְהַזְדַּכָּךְ, כְּדֵי שְׂיֵהָא פִּיּוֹ מִסְגָּל לְדַבֵּר עִם הַשְּׁכִינָה.

וְאִף עַל פִּי שְׁנִשְׂרָפוּ שְׂפָתָיו בְּגַחְלַת כְּנוֹדֵעַ (וּבְסִפְתָּ זֶה נַעֲשֶׂה כְּבֹד פֶּה וְכְבֹד לְשׁוֹן), וְעוֹד שָׁעַל פִּי הַהֲלָכָה מִתְרַת הִיְתָה נְגִיעַתוֹ בְּנִכְרִית בְּהִיּוֹתוֹ תִּינוּק בֶּן יוֹמוֹ - אֲבָל לְפִי מִדְרָגַת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים, ה' יִתְבָּרַךְ הִיָּה מְדַקְדֵק עִמָּם כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה.

מִי שֶׁהִתְבּוֹנֵן בְּאֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים בְּשַׁעָה שֶׁל תְּפִלָּה, בְּשַׁעָה שֶׁיֵּשְׁבוּ וְלִמְדוּ, מִי שֶׁרָאָה אוֹתָם מִנִּיחִים תְּפִלִּין, יוֹרְדִים לְמִקְוֵה, הִיָּה רוֹאֶה בְּבוֹאֵת תְּקוּפַתָּם שֶׁל הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה, ה'בְּעַל שֵׁם טוֹב, הַגָּאוֹן מוֹיְלֵנָא, אֵלּוֹ הַשְּׂגוֹת, אֵלּוֹ מִדְרָגוֹת - שְׁשׁוּם בֶּן תְּמוֹתָהּ לֹא יִכּוֹל לְהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם.

הֵם מִמֶּשׁ הַפְּקִירוֹ אֶת עֲצָמָם, מִסְרוּ נַפְשָׁם בְּיַד הַבוֹרָא, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (תְּהִלִּים כה, א): "אֲלִיךָ ה' נִפְשִׁי אֶשְׂא", כְּמָה מִיָּנִי גִעְגּוּעִים, כְּמָה מִיָּנִי כְּמִיְהוֹת, "צְמָאָה לָךְ נִפְשִׁי כְּמָה לָךְ בְּשָׂרִי" (שֵׁם סג, ב), עַד כְּדֵי כֶּךָ שֶׁאָמַר "וְאֲנִי תְּפִלָּה" (שֵׁם קט, ד), מִרַב לְשׁוֹנוֹת הַכְּמִיָּה וְהַגְּעוּגוּעִים שֶׁהָיָה מְזַכֵּיר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, הַעִיד עַל עֲצָמוֹ שֶׁכָּל כְּלוֹ תְּפִלָּה, בְּחִינַת 'נִפְשִׁי יִצְאָה בְּדַבְּרוֹ'.

הַמִּצְוָה - מַעֲנִיקָה חַיִּית לְדַבֵּק בְּבוֹרָא

הַדְּבָקוֹת בַּה' - מוֹסִיפָה בְּאֲדָם חַיִּית רוֹחֲנִית וְנִשְׁמִית. נֹאמַר בְּתוֹרָה (וַיִּקְרָא יח, ה): "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאֲדָם וְחִי בָהֶם", וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה, הֲלֹא כָּל מִטְרַת הַמִּצְוֹת לְהִגִּיעַ לִידֵי דְבָקוֹת בַּה', כְּלָשׁוֹן

דְּבָרִים נִפְלָאִים בְּהַקְשֵׁר זֶה, שְׁמַעְנוּ מִמֶּשׁ בְּיָמִים אֵלּוֹ מִפִּי כ"ק הָאֲדָמוֹר רַבִּי דָּוִד חֵי אַבִּיחֲצִירָא מִנְהַרְיָה, ה' יֶאֱרִיךְ יָמָיו בְּטוֹב וּשְׁנוֹתָיו בְּנְעִימִים, בְּדִרְשַׁת הַהֶסְפֵּד עַל הַרְבֵּנִית הַצְּדִיקָנִית וְהַצְּנוּעָה, שְׂרִיד לְדוֹר דְּעָה, הַרְבֵּנִית אֶסְתֵּר אֲדָרְעִי ע"ה, בְּרַתִּיהָ דְהָאִי חֲסִידָא קְדִישָׁא, מְרַעִישׁ אֶרֶץ מְרַגִּזֵי מַמְלְכוֹת, סִידְנָא בְּבָא סְאֵלִי זִיע"א:

אוֹמֵר הַנְּבִיא מִיכָה (ו, ח): "הַגִּיד לָךְ אָדָם מַה טוֹב וּמָה ה' דוֹרֵשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהַצְנַע לְכַת עִם אֱלֹהֶיךָ". וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּא שְׁבַג' יְסוּדוֹת הַלְלוּ, עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט, אַהֲבַת חֶסֶד, וְהַצְנַע לְכַת, בְּקִשׁ הַנְּבִיא לְרַמֵּז אוֹדוֹת שְׁלוֹשָׁה פְּרָנְסִים טוֹבִים שֶׁעָמְדוּ לְיִשְׂרָאֵל, מִשֶּׁה רַבְּנוּ, אֶהְרֹן הַכֹּהֵן וּמְרִים הַנְּבִיאָה. אֲשֶׁר נִזְכְּרוּ בְּדַבְּרֵי פְּסוּקִים אֲחֻדִים קֹדָם לְכוּ (מִיכָה ו, ד) "כִּי הִעֲלִיתִךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבֵּית עַבְדִּים פְּדִיתִיךָ וְאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת מִשֶּׁה אֶהְרֹן וּמְרִים" - אֵלּוֹ שְׁלֹשֶׁת הַפְּרָנְסִים שֶׁהִדְרִיכוּ וְרָעוּ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּמַסִּירוֹת כָּל מְשֹׁךְ הַיּוֹתָם בְּמִדְבָּר, עַד הַגִּיעָם אֶל אֶרֶץ נוֹשֶׁבֶת.

עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט - מִשֶּׁה רַבְּנוּ

'עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט' - זֶה מִשֶּׁה רַבְּנוּ, מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ' (מִשְׁלֵי כט, ד), מִשֶּׁה רַבְּנוּ הִגִּיעַ לְמִדְרָגָה הַגְּבוּהָה בְּיוֹתֵר שְׁשׁוּם בֶּן תְּמוֹתָהּ לֹא יִכּוֹל הִיָּה לְהִגִּיעַ אֲלֵיהָ, בְּעִבּוֹר שֶׁעָבַד עַל עֲצָמוֹ, עַד כְּדֵי כֶּךָ - אוֹמֵר ה'תְּפַאֲרֵת שְׁלֵמָה' מִרְדּוּמִסָּק - שְׁמוֹנִים שָׁנָה גְּלָה חוּץ לְמִצְרַיִם, עַד שֶׁשָּׁב לְגֵאל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי לְכַפֵּר עַל הַזְּמַן הַקָּצֵר שֶׁשָּׁהָה בְּחִיק מִיְנַקֵּת מִצְרַיִת, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא רָצָה לִינֹק - כִּיּוֹן שֶׁנִּגְעַע בָּהּ,

לתן בהם חיות, והיו מגיעים לידי דבקות בד בבד עם השארותם בחיי חיותם.

מדרגתם של נדב ואביהו היתה גבוהה יותר ממשה רבנו ואהרן הכהן, כלשון רש"י (ויקרא י, ג): "אמר לו משה לאהרן אהרן אחי יודע הייתי שיתקדש הבית במידעיו של מקום והייתי סבור או בי או בך, עכשו רואה אני שהם גדולים ממני וממרך", בספרי חסידות הגדירו את ענין הקרבת אש זרה אשר לא צוה ה', בבחינת כ"גדול מי שאינו מצוה ועושה", ואף על פי שנאמר להפך (קדושין לא, א) "גדול המצוה ועושה" - הלא כל גדלותו היא מצד התמודדות מול יצר הרע, [כלשון תוספות שם: גדול המצוה ועושה - נראה דהינו טעמא דמי שמצוה ועושה עדיף לפי שדואג ומצטער יותר פן יעבר ממנו שאין מצוה שיש לו פת בסלו שאם ירצה יניח]. אולם בצדיקים שלבם חלל מיצר הרע - גדול מי שאינו מצוה ועושה.

וזו בחינת 'נעשה ונשמע' קדם מעמד הר סיני, כיון שפסקה זיהמתן ובטל מהם יצר הרע, היו בבחינת 'גדול מי שאינו מצוה ועושה', לכן אמרו 'נעשה' ואחר כך 'נשמע', ורק לאחר ששב אליהם יצר הרע לאחר חטא העגל, נטלו מהם הני כתרים של 'נעשה ונשמע' על ידי ק"כ רבוא מלאכי חבלה, כמבאר כל זה בגמרא (שבת פח).

מעתה במעשה נדב ואביהו - מדרגה יש כאן, קדושה יש כאן, דבקות גמורה יש כאן, ומה חסר? סגלת מצוה כהלכתה, שכן מצוה אשר לא צוה ה' - סכנה יש בה, ואין בה הגנה מן המיתה.

'נפשי יצאה בדברו'

בחינת 'נפשי יצאה בדברו' - באזנינו שמענוה בהנהגת רבותינו הקדושים, ידוע שהרמ"ע מפאנו זיע"א היה בכל יום ויום מיחד יחודים ומתנתק מן העולם הזה, והיה חושש לנשמתו

הפסוק (דברים י, כ): "את ה' אלהיך תירא אתו תעבד ובו תדבק ובשמו תשבוע", וכדי להדבק בקב"ה צריכה להיות בחינת 'נפשי יצאה בדברו', כמבאר בגמרא (שבת פח) שבזמן מתן תורה - על כל דבור ודבור שיצא מפי הגבורה פרחו נשמתם של ישראל מרב דבקות. הם הגיעו למדרגות והשגות כאלו שבאו לידי חבור להקב"ה, ופרכה נשמתם מן הגוף העכור. ממילא אם המצוה מביאה לאדם את הדבקות, איך יכול להשאר בחיים בעולם הזה? הרי גשמיות ורוחניות אינן יכולות לדור בכפיפה אחת כאמור.

מבאר הש"פ אמת' - סגלת המצוה שהיא נותנת חיים באדם, גם אם אדם ירצה להיות דבק בקב"ה בכל כחו, סגלת המצוה מחיה אותו. ממילא אם מקים המצוה כהלכתה, אף על פי שדבק בקב"ה ללא מעצורים ועכבות - הסגלה של המצוה לתן לו חיות. וכמו שאמרו ישראל למשה רבנו (שמות כ, טו) "דבר אפה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות", כי מה בצע בהיות האדם מגיע לידי דבקות ויציאת נשמה, ואזי כבר לא יכול לקים מצוות, ומתקים בו 'במתים חפשי', וכבר אמר התנא באבות (ד, יז): "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מפל חיי העולם הבא", לכן מוכרח על אף הדבקות - לשמר גם את החיות.

ובזה יבאר סוד מיתת נדב ואביהו, כנאמר (ויקרא טז, א): "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני ה' וימתו", ומה כתיב לעיל מיניה? (ויקרא י, א): "ויקחו בני אהרן נדב ואביהו איש מחתנתו ויתנו בהן אש וישימו עליה קטרת ויקרבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם", בני אהרן הגיעו בהקרבתם לידי דבקות גמורה בבוא יתברך, ולכן יצאה נשמתם, אמנם כל זה מפני שהקריבו אש זרה אשר לא צוה ה', ולא קימו את המצוה כהלכתה, שכן אלו היו מקימים את המצוה כהלכתה - סגלתה כאמור

הַדְּבָרִים בְּבִנְיָנוּ הַרוֹחֲנִיִּים, וְכָל מִצְוֵה שְׂקִים מִשֶּׁה רַבְּנוּ, נִתְּנָה בָּהּ קִיּוֹם וְעֵמִידָה לְדוֹרוֹת הַבָּאִים, וְהִיא מִצְוֵה שִׁיחֲזִיקוּ בָּהּ יִשְׂרָאֵל בְּכָל תַּקְוָה וְעַז לְדוֹרֵי דוֹרוֹת. וּמִמִּילָא, נִתְּאֵוה הַרוּעָה הַנֶּאֱמָר לְהַפְנִס אֶל הָאֶרֶץ, שְׂכֹן אֵלֹהֵי מְקוֹמֵי מִצְוֹת אֵלֹהֵי הָרִי הֵיוּ יִשְׂרָאֵל מְקַיְמִים אוֹתָם גַּם כֵּן, וְלֹא נֶעְנְשִׁים בְּגִלּוֹת הָאֶרֶץ, שֶׁהֲלֹא בְּעוֹן שְׂמִיטִין גָּלוּ יִשְׂרָאֵל, כְּלִשׁוֹן הַתּוֹרָה (וַיִּקְרָא כו, לד) "אִז תִּרְצָה הָאֶרֶץ אֶת שְׁבִתֶיהָ כֹּל יְמֵי הַשָּׁמָה".

מֵעֵנִן זֶה אָנוּ לְמַדִּים כְּמָה גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂי צְדִיקִים, שְׂכָל מָה שֶׁעָשׂוּ - נֶצֶב כְּצוֹר חֲלָמִישׁ לְעוֹלָמִי עַד, וְכֵן אָמְרוּ (פְּתוּבוֹת ה, א): "גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂה צְדִיקִים יוֹתֵר מִמַּעֲשֵׂה שָׁמַיִם וְאֶרֶץ, דָּאֵלוּ בְּמַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וְאֶרֶץ - כְּתִיב: 'אִף יְדֵי יְסֻדָּה אֶרֶץ וַיְמַיְנֵי טַפְחָהּ שָׁמַיִם', וְאֵלוּ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם שֶׁל צְדִיקִים - כְּתִיב: 'מִכּוֹן לְשִׁבְתָּהּ פָּעֲלָתָהּ מִקֹּדֶשׁ אֲדָנִי כוֹנְנֵנִי יְדִיד'".

מוֹרֵי וְרֵבוֹתֵי! כְּמָה גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צְדִיקִים, אוֹמֵר הַצְּדִיק רַבִּי נִפְתָּלִי מְרוֹפְשִׁיץ זִיע"א, עַל הַפְּסוֹק (דְּבָרִים יח, יד): "כִּי הַגּוֹזֵם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֵל מַעֲנֵנִים וְאֵל קֹסְמִים יִשְׁמְעוּ וְאֶתָּה לֹא כֵן נִתְּנָה לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ", מַהִי מַשְׁמְעוֹת לְשׁוֹן הַפְּסוֹק 'וְאֶתָּה לֹא כֵן נִתְּנָה לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ', לֹא אוֹ כֵּן?

אֵלֶּה מְבֹאֵר - פְּסוֹק זֶה עַל כַּחוֹ שֶׁל הַצְּדִיק נֶאֱמָר, לְגוּיִים נִתְּנוּ הַמַּעֲוֹנְנִים וְהַמְכַשְׁפִּים, רוֹפְאֵי הָאֵלֶּל שְׂאִין בָּהֶם וְלֹא כְּלוּם, אוֹלָם אֶתָּה - לֹא כֵן נִתְּנָה לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ, לָךְ יֵשׁ אֶת כַּחוֹ שֶׁל הַצְּדִיק, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר כֵּן, גּוֹזֵר אוֹמֵר - הַקַּב"ה מְקַיֵּם, וְכִשְׁהוּא אוֹמֵר לֹא - גַּם אִם הַקַּב"ה גּוֹזֵר, הַצְּדִיק מְבַטֵּל. שְׂכֹן 'צְדִיק יְסוּד עוֹלָם', יֵשׁ בְּיָדוֹ כַּח כְּבִיכּוֹל רַב יוֹתֵר מִכַּחוֹ שֶׁל הַבוֹרָא.

'צְדִיק מוֹשֵׁל'

נֶאֱמָר בְּסִפְר שְׁמוּאֵל (ש"ב כג, ג) "צְדִיק מוֹשֵׁל יִרְאֵת אֱלֹהִים", שְׁמַעְתִּי לְבָאֵר מִפִּי עַד שְׁמִיעָה

לְבַל תִּשׁוּטֵט בְּרוּם הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים זְמַן רַב, לְכֵן בְּקֶשׁ מִמִּשְׁמֵשׁוֹ שְׁלֹאחַר חֲצִי שְׁעָה יַעֲוֹרֵר אוֹתוֹ. יוֹם אֶחָד לֹא הָעִירוּ הַגְּבָאִי מִשׁוּם מָה, וְנַח נִפְשִׂיהָ. וְכֵן מְסַפֵּר עַל הַצְּדִיק רַבִּי מִיְכָלִי מְזִלוֹטְשׁוֹב, שֶׁבְּזְמַן 'רַעְוֵא דְרַעְוִין' הִגִּיעַ כָּל כָּף לִידֵי הַתְּפִשְׁטוֹת הַגְּשָׁמִיּוֹת, וְדַבְּקוֹת גְּמוּרָה בְּבוֹרָא, עַד שֶׁפָּרְחָה נִשְׁמָתוֹ.

וְלֹא רַק שְׁמַעְנוּ בְּאֲזִינוֹ, אֲלֵא גַם רְאִינוּ עֵין בְּעֵין. מִי שֶׁהִיָּה מִתְּבוּנָה בְּפִנְיֵי הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל סְבִי הַקְּדוֹשׁ - הַבְּבֵא סְאֵלִי עָלָיו הַשְּׁלוֹם - בְּשַׁעָה שֶׁהִיָּה לוֹמֵד בְּזֶהֱרַק הַקְּדוֹשׁ, הִיָּה רוֹאֵה עֲלִית נִשְׁמָה, כְּמִי שְׂאִינוּ מְצוִי בְּעוֹלָם הַזֶּה כָּלֵל וְכָלֵל. אֲבָל יָדַע לְהַגְבִּיל אֶת הַמְּצָאוֹת נִשְׁמָתוֹ בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים, שֶׁלֹּא תִפְרַח מִגּוּפוֹ לְגַמְרֵי, עַל מְנַת שִׁיָּהִיָּה בְּיָדוֹ לְהַמְשִׁיךְ בְּעִבּוּדַת הַקְּדוֹשׁ בְּהַאי עֲלָמָא.

גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צְדִיקִים

שְׁמַעְתִּי מִמֵּר אָבִי עָלָיו הַשְּׁלוֹם, אֵינִי בְּגַמְרָא (סוֹטָה יח, א): "דְּרַשׁ רַבִּי שְׁמַלְאִי: מִפְּנֵי מָה נִתְּאֵוה מִשֶּׁה רַבְּנוּ לְכַנֵּס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? וְכִי לְאֵלֵךְ מִפְּרִיָּה הוּא צְרִיךְ? אֲלֵא כֵּן אָמַר מִשֶּׁה: הַרְבֵּה מִצְוֹת נִצְטוּוּ יִשְׂרָאֵל, וְאִין מִתְקַיְמִין אֲלֵא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲכַנֵּס אֲנִי לְאֶרֶץ כְּדֵי שִׁתְקַיְמוּ כְּלָן עַל יְדֵי". וְלִכְאוּרָה וְכִי חֲסֵרוֹת מִצְוֹת לְמִשֶּׁה רַבְּנוּ, מְבַחֵר הַמִּין הָאֲנוּשִׁי? עוֹד יֵשׁ לְדַקְדֵק לְשׁוֹן הַגְּמָרָא 'כְּדֵי שִׁתְקַיְמוּ כְּלָן עַל יְדֵי', וְהִיָּה לוֹ לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן פּוֹעֵל 'כְּדֵי שְׂאֵקִים אֶת כְּלָן', וְלֹא בְּלִשׁוֹן נִפְעֵל?

אֲלֵא הַבְּאוּר בְּזֶה, דְּאֵינִי בְּסִפְרִים, שְׂאֵלוֹ הִיָּה מִשֶּׁה רַבְּנוּ בּוֹנֵה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לֹא הִיָּה חָרֵב לְעוֹלָם, (עֵין סוֹטָה ט, א), וְעַל פִּי זֶה בְּאֵרוֹ שְׂבָאִי כְּנִיסַת מִשֶּׁה לְאֶרֶץ - צְמַחָה לְיִשְׂרָאֵל טוֹבָה גְּדוֹלָה, שְׁמַעְתָּה כְּלָה חֲמַתוֹ בְּעֲצִים וְאֲבָנִים, וְאֵלוֹ הִיָּה מִשֶּׁה רַבְּנוּ נִכְנָס לְאֶרֶץ וּבוֹנֵה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ - לֹא הִיָּה יְכוֹל לְהַחֲרֵב, וְהִיָּה מְכַלָּה חֲמַתוֹ בְּיִשְׂרָאֵל רַח"ל. וְכִשֶּׁם שֶׁבְּבִנְיָן גְּשָׁמִי כֵּן - כֵּן מִמִּשׁ פְּנִי

וַיַּעַשׂ - ה' יתברך מתאוה לך שיהצדיק יגלה את כחו למשל ביראת אלקים כאמור.

ומספר על הצדיק בעל 'נעם אלימלך', שהבטיח לבניו לפני מותו, שכל צרה אשר תבוא עליהם - יתפללו על קברו ומבטחים שינשעו. לאחר שנפטר הגיעו הבנים לקבר אביהם והתפללו על עניינים שונים, אך לא נושעו. תמיהה היתה בעיניהם, כיצד זה לא עומד הצדיק בדבורו?

לאחר זמן נגלה הצדיק לבנו, תמה הבן: אבא, מדוע אינך מתפלל על צרותינו כאשר הבטחת? ויען הצדיק ויאמר: דעו לכם כי בשמים אין יוצא דבר רע, כל גזרה היוצאת מפי הבורא - היא תכלית הטוב והרחמים, אולם לפעמים הגזרה הטובה בדרך להאי עלמא מתגשמת בלבוש שנראה כאינו טוב. **ולכו רק הצדיקים בזה העולם יכולים לבטל את הגזרות**, פנו אליהם שייתפללו עליכם, אולם אני המצוי בעלמא דקשוט, אין בכחי להתפלל, שכן אין הרע נגלה למול עיני.

וענין גזרת הצדיקים רומז בספר 'תפארת שלמה' במאמר הפסוק (תהלים קמה, יג): "מלכותך מלכות כל עלמים וממשלתך בכל דור ודור", 'מלכותך מלכות כל עלמים' - מפי עליון הנה הונה ויהיה תצאנה הרעות והטוב, אולם מי הוא המושל בגזרותו? - וממשלתך בכל דור ודור' אלו צדיקים השתולים בכל דור ודור שהם המושלים ביראת אלקים.

בחינה זו של 'צדיק מושל ביראת אלקים' היתה נכרת ביתר שאת באבותינו הקדושים. מר זקני 'אביר יעקב' זיע"א, נתקיים בו 'לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה', **כל דבר שיצא מפיו נתקיים תכף ומיד**, וכל אבותינו הקדושים, מרבי שמואל אלפז (אביחצירא) ואילך - לא שב דבר אחד מדבריהם ריקם. שכן הם בטלו עצמם לקב"ה, עבדו את הבורא במסירות נפש, כסוסים בין בצעי המים.

ששמע ממר אבי עליו השלום, על פי הנאמר (ישעיהו מ, י) "הנה ה' אלקים בחזק יבוא וזרעו משלה לו הנה שָׁכְרוּ אֶתֹּו וּפְעַלְתּוּ לְפָנָיו", גם כאשר מתהפכת מדת הרחמים למדת הדין, 'הנה ה' - מדת הרחמים, 'אלקים בחזק יבוא' - מדת הדין, עדין 'זרעו משלה לו' הצדיק המשול לזרוע, שכן הוא היסוד והתשתית של העולם, "ומתחת זרעת עולם" (דברים לג, כז), כדברי הגמרא (יומא לח, ב): "ראה הקדוש ברוך הוא שצדיקים מועטין, עמד ושתלן בכל דור ודור, שנאמר 'כי לה' מצקי ארץ וישת עליהם תבל'", הוא ה'**מושל ביראת אלקים**', ביכלתו להפך שוב מדת הדין למדת הרחמים, וזוכה לשכר גדול בעולם הזה ובעולם הבא - "שָׁכְרוּ אֶתֹּו וּפְעַלְתּוּ לְפָנָיו".

וכן במשה רבנו נאמר (שמות ג, ו): "ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלהים", משה רבנו ראה כי דינים קשים עתידים לבא, והיה 'ירא מהביט אל האלקים', ומה כתיב בתריה? (שם כ, ז): "ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים", משה רבנו מתק את הדינים והפך את כלם לחסדים.

הגאון 'חתם סופר' בהספדו על רבו הנפטר הגדול רבי נתן אדלר זצ"ל, קרא עליו את הפסוק באיוב (כג, יג) "והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו ונתה ויעש", ופרש: אם ה' יתברך 'באחד', הינו לבד, והצדיק איננו כבר, אזי 'מי ישיבנו ונפשו ונתה ויעש' - מה שה' יתברך רוצה הוא עושה, שהצדיק הגוזר והמהפך אבד.

אולם בספרי חסידים (עי' 'נעם אלימלך' חקת 'דברי דוד' טייטלבוים דף מא, ב) מפרשים, אדרבה, שפסוק זה מדבר על זמן שהצדיק מצוי בו: 'והוא באחד יחיד ומיוחד, ואין מי יאמר לו מה תעשה, אולם 'ומי ישיבנו', מי בחינת צדיק (כמאמר הפסוק [שמות ד, יא] 'מי שם פה לאדם' שצדיק בלבד רשאי לדבר תורה) שרק הוא יכול להשיב דברו של הבורא ולהפך מחשבתו אשר חשב, ונפשו אותה

אהבת חסד - אהרן הכהן

'אהבת חסד' - זו מדתו של אהרן הכהן, "הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" (אבות א, יב).

אנו מוצאים נקדה מעניינת, כאשר חז"ל עסקו בנושא ה'תלמידים' - יחסו אותם לאברהם אבינו ואהרן הכהן, לאהרן הכהן - הוא מאמר התנא שהזכרנו לעיל, 'הוי מתלמידיו של אהרן', ואברהם אבינו (אבות פ"ה מ"ט): "עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה - מתלמידיו של אברהם אבינו", ולכאורה היה יותר ראוי ליחס את התלמידים למשה רבנו, 'משה קבל תורה מסיני', תורה צוה לנו משה, כל ישראל היו תלמידיו, ולמה יחסו ביותר לאברהם אבינו ואהרן הכהן?

אלא הבאור בזה, שאין אדם יכול שתתעבר בו נשמת הצדיק ללא השפעת 'מדת החסד', הדרך להשפיע על השני, להחדיר בו תורה ויראה - רק על ידי שלמות החסד והרחמים. ולכן דוקא יחסו התלמידים לעמודי החסד, שכן רק הם, בענותנותם היתרה והתייחסותם לצערו וצרתו של כל יהודי, יכולים להיות עמודים של השפעה רוחנית לסובב.

וכתב החתם סופר בצוואתו לבניו: "ואם ירום ה' קרניכם ויחוס לחוננכם כאשר אקנה בעזה", אל תרימו ראשיכם בגאון וגדל לב נגד שום אדם כשר, דעו כי אנחנו בני אברהם יצחק ויעקב, תלמידי משה רבנו ע"ה, עבדי מלך דוד. אבינו אמר 'ואנכי עפר ואפר', רבנו אמר 'ונחנו מה', מלכנו אמר 'ואנכי תולעת ולא איש', והמלך המקנה יתגלה בדמיון עני רוכב על החמור, אם כן גאון וגדל לב מנין לנו?".

הצנע לקת - מרים הנביאה

מדרגתה של מרים הנביאה - גבוהה לאין קץ, עוד בקטנותה היתה צופה ברוח הקדש,

זכתה להגיע לדרגת נבואה בשירת הנשים על הים, כל ימי המסע במדבר זכו ישראל בכאר נסית בזכותה, וכיצד הגיעה לדרגתה זו? - על ידי כחה בצניעות.

יתמה המתבונן, וכי צניעות היא מעלה כזו גדולה, שאפשר להשיג כל כך על ידה? התשובה היא כן רבתי, כל מעלתה ומהותה הרוחנית של האשה נמדדת על פי צניעותה.

כאשר המלאכים שואלים את אברהם אבינו בשבתם אצלו 'איה שרה אשתך?' עונה להם איתן האזרחי: 'הנה באהל', ונראה לכאורה שלא ענה אבינו הזקן ממין השאלה, היה לו לספר מה היא עושה עכשו, שמכינה לאורחים כך וכך, ומה טעם בתשובה סתמית זו...

אלא בתורתנו הקדושה - המקפלת עבר הווה ועתיד - אין דבורים סתמיים, הכל מכון לעניינים גבוהים ורמים. כאשר המלאכים שאלו לאברהם 'איה שרה אשתך', היה עמק כוננתם לשאל היכן היא עומדת מבחינת דרגתה הרוחנית, ועל כך ענה אברהם 'הנה באהל', כל ההשגות הגדולות שזכתה בהם שרה אמנו, הכל בא לה מתוך האהל, בסבת ובזכות הצניעות.

ואומנות זו של צניעות - ראינו אצל אמותינו, כל לבושן אמר צניעות, כל ההגתן אמרה אצילות, אף פעם לא שוטטו בחוצות, ביתן - היה מבצרו, וממנו שלחו קרני הוד ושפעת קדשה לכל הסביבה.

ה' יזכנו להתחזק באלו המדות של אבותינו, ללכת בדרכיהם, להבין שהם בצדקתם סללו לנו את הדרך העולה בית אל, אנו רק צריכים שלא לנטות ממנה ימין ושמאל, ואז ודאי לא ימוטו רגלינו, ונזכה לעשות נחת רוח לבוראנו, עדי יבוא גואל ויגאלנו גאלה שלמה במהרה בימינו, אמן.

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשורה טובה לאנחבי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בחקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

ערוכים מתוך שנתיים של שיעורים שבועיים

שהופצו בדיסקים "אשיחה בחקיד" א.ב. ג.

הספרים מעוטרים בהסכמות גדולי הדור

השיחות והשיעורים מלאים בדרכים

לקנייני תורה ועבודת ה'

משולבים בסיפורים

על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש

לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים לזיכוי הרבים

וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם

ניתן להקדיש פרשיות

לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

בשורה טובה לאוהבי התורה ולומדיה

לה"ד בני"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים

לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת גהולי ההוד שליט"א
והתקבלו בס"ד באהבה רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

"הזו הזו בני"

לקראת חג מתן תורה
ספר חדש נפלא מאוד

קול החתן

הספר עוסק
בעסק התורה
התמדתה
ומ"ח קנייניה

ספר חובה
לכל אוהב תורה
ולכל בית יהודי!

הודעת מצוה
חשובה מאוד
המרכז הרוחני יגדיל תורה
מעוניין לבנות מקוה טהרה
למעוניין לסייע או להנציח
יוכל לפנות לטלפון כנ"ל

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000